TYR magasinet

MEDLEMSBLAD 4-2020

TYRmagasinet

Forsidebilde:
Foto: Grethe Ringdal

Redaktør:
Guro Alderslyst
Tlf: 905 52 820
E-post: ga@tyr.no

Annonsesalg:
Arne-Henrik Sandnes
Tlf: 995 18 760
E-post: ahs@ahsmedia.no

Design, repro og trykk:
Hamar Media, avd. Nydal

Annonsefrist nr. 5-2020:
8. oktober 2020

TYR:
Storhamargata 44, 2317 Hamar
Tlf: 952 90 855
E-mail: tyr@tyr.no
Web: www.tyr.no

Styret

Styreleder
Erlig Gresseth

Tlf: 918 77 315, veistad@online.no

Nestleder:
Kristian Hovde
tlf: 918 39 457
kristianhovde@yahoo.no

Styremedlemmer:
Ann Kristin Nes, tlf: 918 88 033,
ann.kristin.nes@gmail.com

Per Øivin Sola
Tlf: 412 37 312
sola@jahrengard.no

Per Ivar Laumann
Tlf: 913 73 026
p-ilau@online.no

Mari Østby,
Tlf: 905 52 657
mari@ostbye-gard.no

1. vara Synne Vahl Rogn
Tlf: 90874624
synne@kulturlandskapet.no

Administrasjon

Daglig leder:
Oddbjørn Flataker
Tlf: 909 30 883, oddbjorn@tyr.no

Avlsfagligansvarlig:
Kristian Heggelund
Tlf: 951 34 105, kristianh@tyr.no

Avlskonsulenter:
Julie Vaagaasar
Tlf: 907 93 957, juliev@tyr.no

Solvei Cottid Hoff
Tlf: 952 90 857, solvei@tyr.no

Avlsforsker:
Katrine Haugaard
Tlf: 46 91 35 44, katrine@tyr.no

Avlsforsker:
Hadi Esfandari

Tlf: 468 50 568, hadi@tyr.no

Informasjonsansvarlig:
Guro Alderslyst
Tlf: 905 52 820, guroa@tyr.no

Organisasjonsansvarlig:
Eli Hveem Krogsti,
Tlf: 917 40 525, elihk@tyr.no

Organisasjonskonsulent:
Veronica Fjeld Sørensen

Tlf: 948 25 052, veronica@tyr.no

TYR
FRA AVL TIL BIFF

MEDLEMSLAG I TYR

Raselag	Leder
Norsk Aberdeen Angus	Svein Eberhardt Østmoe, Høystad Gård, Hammarveien, 2480 Koppang, tlf: 907 94 273, norskaberdeenangus@gmail.com
Norsk Blonde d' Aquitaineforening	Lasse Stæhr, tlf: 928 13 761, lass-s@online.no
Norsk Charolais	Trond Vidar Berge, tlf: 913 68 034 post@nordaasencharolais.no
Norsk Dexterforening	Morten Siring, Tveitveien 32, 4844 Arendal, tlf: 906 55 857, Morten.siring@gmail.com
Norsk Gallowayforening	Ronny Matnisdal, Storagrønå 4, 4362 Vigrestad, tlf: 419 17 368, rmatnisd@online.no
Norsk Herefordforening	Inge Grepstad Kristoffersen, tlf: 91545613, inge.g.k@online.no
Norsk Høylandsfeforening	Peter C.A Köller, tlf. 953 00 640 highlandcattlenorge@gmail.com
Norsk Limousin	Lars Erik Megarden, tlf: 917 41 198 lars.megarden@gmail.com
Norsk Simmentalforening	Bengt Vestgøte, Hennumveien 23, 3406 Tranby, tlf: 412 75 330, bengves@online.no, leder@norsksimmental.no
Norsk Tiroler Grauvieh Forening	Hans Johan Grjotheim, tlf: 934 89 634 hj.grjotheim@gmail.com

Regionlag	Leder	Sekretær
TYR Buskerud	Brit Ellen Bøhn, tlf: 957 05 081, tyrbuskerud@gmail.com,	Grethe Ringdal, tlf. 991 59 210, grethe.ringdal@nortura.no
TYR Hålogaland	Torben Arneberg Jensen, tlf: 480 47 925 tbkjens@gmail.com	Birger Theodorsen, tlf: 974 12 705, birger.theodorsen@nortura.no
TYR Sogn og Fjordane	Hogne Bjørkelund, tlf: 918 59 933, hogne.bjorkelund@bhogne.no	Tonje Heggertveit, tlf: 905 04 994, tonje.heggertveit@nortura.no
TYR Sørlandet	Gunnar Bjørndal, tlf: 980 51 523, gubjoe2@online.no	Hildur E. Brøvig, tlf: 950 20 392 hildur.brovig@nortura.no
TYR Akershus	Kristen Svarstad, tlf: 900 86 278, kriguns@online.no	Elisabeth Kluften, tlf: 918 34 180, elisabeth.kluften@nortura.no
TYR Hordaland	Erlend Moberg, tlf: 911 87 152 emo@hrposjekt.no	Bjørn Ove Tuft, tlf: 901 22 387, Bjorn.ove.tuft@nortura.no
TYR Innlandet	Bent Are Wollan, tlf: 917 58 881, bent-aw@online.no	Trond Alm, tlf: 901 37 994, trond.alm@nortura.no
TYR Møre og Romsdal	Knut Ole Overaa, tlf: 958 26 374 knutoleoveraa@live.no	Halstein Grønseth, tlf: 952 17 283, halstein.gronseth@nortura.no
TYR Nordland	Tove Berre, tlf: 907 72 912 tove.berre@sbnett.no	Trine H. Myrvang, tlf: 959 85 520, trine.h.myrvang@nortura.no
TYR Rogaland	Inger Johanne Bligaard, tlf: 970 97 556, inger.johanne.bligaard@live.no	Karin Fuglestad, tlf: 480 11 629, Karin.Fuglestad@nortura.no
TYR Telemark	Sveinung Kjellemo, tlf: 489 59 801 nome.sveinung.kjellemo@gmail.com	Natalie Mørken, tlf: 915 40 316, natalie.morken@nortura.no
TYR Trøndelag	John Ole Bakheim, tlf: 901 51 964 john.ole.bakheim@ntebb.no	Arnodd Kjenstadbakk, tlf: 970 71 605, arnodd.kjenstadbakk@nortura.no
TYR Østfold	Kjetil Tovsrud, tlf: 479 05 350 kjetil.tovsrud@gmail.com	Trond Johansen, tlf: 905 61 378, trond.johansen@nortura.no
TYR Vestfold	Thomas Pettersen, tlf: 99624685, thpett2@online.no;	Liv Astrid Varlo, tlf: 481 92 911, liv.astrid.varlo@nortura.no

… og så er det høst

Erling Gresseth
Styreleder TYR

Om sommeren normalt sett er ei rolig tid, så gjelder ikke det i TYR. Sommeren 2020 har vært preget av ansettelse av ny daglig leder. Det var med stor glede jeg kunne presentere Per Sigve Lien som Oddbjørn Flatakers etterfølger i juli. Lien starter hos oss i TYR i oktober. Vi ønsker han hjertelig velkommen inn i TYR-familien.

I juli ble det også sendt ut en medlems-informasjon der det ble gjort rede for at administrasjonen hadde avdekket at noen av våre medlemmer hadde justert grunnlagsdata i SFK. Dette er data som brukes som kriterier for inntak av testkandidater til fenotyptesten.

Avlsarbeidet i TYR er som hos andre avlsorganisasjoner, basert på fakta levert til husdyrkontrollene. Registreringer gjøres av hver enkelt produsent ut fra de vedtak som organisasjonene har gjort. Styret i TYR har siden starten av det organiserte avlsarbeidet gjort sine vedtak med bakgrunn i disse registreringene. Det er slike registreringer, fra hvert enkelt medlem i TYR, som danner grunnlaget for selektering av okser inn til fenotypetesten.

Grunnlagsdata i avlsarbeidet er basert på fakta med bakgrunn i tillit og ærlighet.

Å endre/oppgi feil grunnlagsdata i Storfekjøttkontrollen påvirker alle verdier for enkeltindivid, besetninger og raser. Ved avlsverdiberegningen i juni ble det avdekket at enkelte produsenter har endret verdier i Storfekjøttkontrollen som påvirker grunnlagsdata for inntak av testkandidater.

Det ble påmeldt kalver fra 131 besetninger i år, og det var fra fire besetninger som hadde justert grunnlagstall i SFK. TYR som organisasjon vil derfor rette fokus på de 127 der det ikke var gjort noen justeringer,

Det er bare autorisert personell i TYR og Animalia som har tilgang til slik kontroll. Det er positivt at TYRs systemer fungerer og at slike endringer avdekkes. Det er ikke hyggelig når slike ting oppdages, og TYRs styre har brukt mye tid og ressurser på denne saken. Skal vårt avlsarbeid fungere som ønsket, må folk følge spillereglene.

Styrets vedtak når saken kom til styret i juni, var at de som hadde justert tall i SFK ikke fikk inn kalver til fenotypetesten 2020 – 2021. I styremøte i august hadde styret en evaluering av styrets håndtering av saken, samt at ordfører orienterte om sin rolle og det videre arbeidet i saken. Styret gjorde enstemmig vedtak i saken og det er ordfører som er ansvarlig for videre oppfølging av medlemmer som er valgt av årsmøte i TYR.

Men, sommeren er også den aller beste tida å være storfekjøttprodusent. Å se ammeku med kalv kose seg på beite og utøve naturlig adferd på alle måter, mens de utnytter norske ressurser, er fantastisk. Vi er stolte av dyra våres og produksjonsformen vår som innebærer både god dyrevelferd, utnyttelse av norske ressurser og ikke minst veldig ofte er en del av folks gode opplevelser i naturen. Foruten at dyra er fine å se på, bidrar de til vakkert kulturlandskap og fine stier for de som liker å gå på tur. Sommeren 2020 har det vært mange flere folk på tur, og vi har, så langt vi vet, hatt færre uheldige episoder mellom storfe på beite og folk, enn hva vi har sett de siste årene. Dette skyldes nok dels det samarbeidet vi har hatt med Norsk Friluftsliv som gjør at vi har nådd ut til langt flere med budskapet om hvordan en oppfører seg i nærheten av storfe og Kuvettreglene, og dels det at storfeprodusentene har blitt enda flinkere til å vurdere hvilke dyr som egner seg for beite og ikke. Samt at problemdyr hentes hjem snarest mulig. Dette er bra!

August representerer også oppstart av ny fenotypetestomgang. De første oksene har allerede startet i test.

TYR har i vel et år jobbet tett opp mot Felleskjøpet for å få et kraftfôr til norsk ammekuproduksjon ut fra følgende krav / -kriterier; Maksimal andel norsk råvare – fritt for soya og palmeolje, samt at dette kraftfôret skulle være tilgjengelig over helt landet.

Dette har Felleskjøpet innfridd på og i TYRs fenotypetest vil i oksene i testomgangen 2020/21 få Felleskjøpets Formel Linnea Biff.

Med hilsen Erling

INNHOLD

Leder 3

Gårdsvandring på Veikåker 5

Ny dagligleder på plass! 7

Styremedlemmets plass – Per Øivin Sola .8

Hvorfor er det så viktig å være medlem i TYR? 10

Fenotypetesten 2020 – 2021 12

Avlsforskerens hjørne: Hvorfor veie avvenningsvekter 14

Produksjonstilskudd i jordbruket 16

Store variasjoner gjør det lønnsomt med fôrprøver 18

Smånytt 20

Norsk storfekjøtt på norske ressurser .22

Vitamin- og mineraltildeling gjør det enkelt! 24

Hvordan gikk det med beite-parasittene i år? 28

GoodAnimal 32

Nytt fra Storfekjøttkontrollen 36

Norsk utmark i endring 38

Rase- og fylkeslag 42

Besetningsannonser 49

Strøm i nøden

Fjøssystemer tilbyr nødstrøms-aggregat fra Zordan med kapasitet til å drifte en normal storfe-besetning, to boliger og gården forøvrig. Aggregatet tar automatisk over strømforsyningen ved nettutfall. De har lang holdbarhet med ekstra sikringer mot tilbakeslag, er godt støyisolert (58 db) og programmerbare med brukervennlige menyer. Det mobile aggregatet egner seg også utmerket til seterdrift. Vedlikeholdet er enkelt. Overganger, kontakter og kabler følger med. De helautomatiske og manuelle aggregatene fra Fjøssystemer leveres i både 3-fas 230 versjon og 3-fas 400 versjon. Alle aggregatene er produsert og testet etter ISO 9001.

Fullisolert nødstrøms-aggregat
Finnes i størrelser fra 6,5 KvA til 1100 Kva. Kan leveres manuelt eller fullautomatisert 230 Volt 3fas og 400 Volt 3fas.

Uisolert nødstrøms-aggregat
Finnes i størrelse fra 6,5 KvA til 1100 KvA. Beregnet på innendørs bruk. 230 Volt 3fas og 400 Volt 3fas.

Nødstrøms-aggregat for bruk på traktor
Finnes i størrelse fra 10 KvA til 135 KvA. 230 Volt 3 fas og 400 Volt 3 fas.

SMART FÔRING FJØSSYSTEMER

www.fjossystemer.no

FS FINANS

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

Hanne har hjelp av kjæresten sin Bjarne Nikolaisen.

Hanne Veikåker er stolt av gården og dyra sine og liker å vise det frem til folk.

Gårdsvandring på Veikåker

TYR-magasinet oppdaget at Hanne Veikåker på Veikåker Gård holdt gårdsvandringer for publikum i sommer. Slik vi ser det er avstanden mellom forbruker og den som produserer maten – altså bonden, en av de største utfordringene norsk landbruk har. Slike tiltak som Veikåker gjør, er med på å minske denne avstanden samt at folk får med seg en lærdom på vegen. Dette er bakgrunnen for at vi bad Hanne skrive litt om gårdsvandringene sine.

I hele sommer har jeg hatt gårdsvandring her på Veikåker Gård. Dette har vært på lørdager. Ønske mitt var at flere store og små kunne komme nært på dyra her og å vise fram en gård i full drift, ein hyggelig lørdags formiddag. Vi er mannsterke her på bruket, 39 Høylandsfe, to store hester, to katter, ein clydesdale og ein døl. Hanen Rolf og noen høner, alle heter Hjørdis.

Det var fyr i bålpanna, slik at det kunne grilles. Landhandleriet var åpent med alskens gode saker ..., kaffi, is, godteri spekemat, egg, og selvsagt Teddy Øl og Berte Bobler, T-skjorter og luer med Teddy og Berte på. Ja, selger alt fra elgkarbonader til øl, alt bortsett fra katten og meg selv. Men også nytt prosjekt – eteriske oljer og deilige dufter.

Kubondedama fortalte om gårdshistoria på gården, samt en liten vandring på tunet, der hestene gikk løse. Gleden var stor når de kunne klappe og kose med de store hestene som er Charlie og Blesen. Så var det tippekonkurranse på omkretsen på den største gamle eika, 1100 gammel. Vinneren fikk kjærlighet på pinne.

Veikåker er et kulturminne og en skysstasjon fra 1789, med gamle eiker og tufter til det gamle gårdskapellet. Full runde i kufjøset, der det drives med kukosing, samt høy faktor på sosialisering. Her hos meg er det Høylandsfe-besetning, vakre kuer med hønn. De er kulturdyrkepleiere og kubondedama selger mest livdyr, eller her også kalt ku på rot. 100tusen millioner spørsmål i kufjøset – så fint å da kunne fortelle det meste om den enkelte kua. Alle mine har navn og alle tisser og bærsjer, men forteller også om rasen og litt om kudrift generelt. Mange stod med øra på stilk og tok inn informasjon, både store og små. Meget moro å drive med , som sånn kubondedame, besetningen min er trygge og gode og meget sosialisert så de representerte Høylandsfe rasen eksemplarisk. Jeg vandret selvsagt blandt dyra og avsluttet med å sitte på Teddy, enten liggende eller stående. For en lykke!

Hunder, hester og katter fikk også dagens dose med klapp og kos, og de besøkende smilte da de dro …

Takk alle dere som besøkte oss!

Mvh. Kubondedama og alle dyra som drivere av Veikåker Gård.

Nortura
bondens selskap

ABERDEEN ANGUS

PRIMA JÆREN

ANGUSAVTALEN

Nortura åpner for innmelding i alle uker av Nortura Angus

Bruk Angus som farrase og få opptil 7,5 kr per kg
i tillegg på slaktet – også på halvkrysninger.

Bonus:

Nå med kjønnsseparert sæd = Økonomisk gevinst!

ALLE FOTO: JAN ARVE KRISTIANSEN

Eliteokse 74061 Jens av Grani
Gode tall for fødselsforløp brukt på ku, under snittet på fødselsvekt. Meget gode produksjons- og moregenskaper.

Kontakt Nortura for mer informasjon om Angusavtalen:

95 51 84 00

www.norskangus.no

Ungokse 74086 Nero Weeton av Haukabø
Okse med høy tilvekst i testen på staur.
Forventes middels kalvingsforløp med god produksjon.
Potensiale for godt med moregenskaper.

Ungokse 74087 Napolion av Bognes
Godt eksteriør, bra grovfôropptak.
Forventes lette kalvinger med god produksjon.
Potensiale for godt med moregenskaper

Ny daglig leder på plass!

Tekst: Guro Alderslyst

Flataker slutter i TYR etter oppnådd pensjonsalder, og det har i vår gått en prosess i forhold til å finne hans etterfølger. Styret nedsatte et ansettelsesutvalg bestående av leder Erling Gresseth, Per Øivin Sola og Ann Kristin Nes. Dessuten har de hatt hjelp av rekrutteringsselskapet Visindi.

Det var et stort antall søkere, i tillegg til at en anmodet enkelte om å søke stillingen. Dette skapte et godt grunnlag for å finne den rette kandidaten. Etter at mange egna kandidater var vurdert, ble det Per Sigve Lien som fikk tilbudet om å tiltre stillingen som ny dagligleder i avls og interesseorganisasjonen TYR. Lien er 54 år og kommer fra stillingen som medlemssjef i TINE. Han gleder seg til å ta fatt på nye oppgaver i TYR. «Og vi i TYR gleder oss til å bli godt kjent med Per Sigve» sier Gresseth. Lien starter hos TYR 05.10.20, og Flataker har sagt seg villig til en periode med overlapp frem til 01.11.20.

«Flataker har gjort en enorm innsats for TYR siden han ble ansatt i 2012, og det blir ikke bare lett å etterfølge han. Men ansettelses utvalget har tro på at Lien skal klare dette. Uansett må han finne sin veg og måte i vår organisasjon. Vi ønsker Per Sigve lykke til og velkommen!», sier Gresseth.

Per Sigve Lien Foto: Privat

STYREMEDLEMMETS PLASS

Per Øivin Sola

Mitt navn er Per Øivin Sola, jeg er gift med Annika og har to barn, Anna (10) og Peder (13). Jeg er født og oppvokst på Jahren Søndre helt nord i Vestfold. Her sysler vi med Charolais og Rød Angus, sau og kornproduksjon, samt at vi har noen brøyteroder i Drammen vinterstid.

Jeg og TYR har holdt ut med hverandre i godt over 20 år nå, først som ansatt, senere som tillitsvalgt. I 1998 spurte jeg onkelen min, som hadde vært TINE-ansatt siden han gikk ut fra Ås i -72, hva han tenkte om at jeg vurderte å søke stillingen som Avlsjef i TYR « – Det må du ikke finne på!», sa han momentant. Men jeg gjorde det og har ikke angret en dag siden. Aldri har jeg fått så mye kjeft som på de 6 årene som avlssjef (den gang NKA), aldri har jeg heller møtt så mange engasjerte og interessante bønder å diskutere med. TYR ble organisasjonen i mitt hjerte.

I TYR-familien har jeg fått utrolig mange gode venner og det er en levende organisasjon med stor takhøyde og gode diskusjoner. Det er også en organisasjon i utvikling og med et stort forbedringspotensial, noe som gjør det spennende å delta aktivt. Det er aldri kjedelig i TYR.

Det er mange viktige saker som diskuteres i TYR for tiden. Jeg nevnte innledningsvis at jeg har vært i organisasjonen i over 20 år, hele denne perioden har vi hatt underskudd av storfekjøtt i graslandet Norge. Forstå det den som kan. Det startet med at melkebonden fant det lønnsomt å ta ut et større produksjonspotensial på NRF-kua rundt år 2000, så kom melkeroboten og utviklingen med nedgang i melkekutallet skjøt ytterligere fart. Aldri ble det gitt nok økonomiske stimuli til å dekke dette underskuddet med spesialisert storfekjøttproduksjon og vi kom veldig skjevt ut.

Gapet økte raskt og alle så det, men det virket som bare TYR virkelig ønsket å gjøre noe med det. Det er ikke til å begripe; en bærekraftig produksjon som til de grader er i stand til å utnytte landets naturlige ressurser. Jeg ser ikke for meg at faglagene eller politikerne våre hadde akseptert et underskudd på melk eller svinekjøtt over en så lang periode. Her snakkes det straks om å «måtte ta ut potensialet i markedet». I næringen har det alltid vært en urokkelig tro på at kombikua skal løse problemet. Vi ser tendensen igjen nå i klimadebatten, oppegående folk, våre egne, snakker om at kombikua er løsningen, men det er jo helt urealistisk. Bønder er smarte, de gjør det som lønner seg – dessuten må de forsvare investeringene sine, både kjøtt og melkeprisen skal mye opp dersom melkebonden skal la roboten gå på halv fart.

I dette vakuumet som har oppstått har det skjedd to ting; importkanaler er åpnet for å dekke underskuddet av storfekjøtt, bindende importkvoter er gitt bort i forhandlinger for å oppnå andre gevinster i handel med utlandet og forbruket av den kraftfôrbaserte kyllingen har doblet seg i samme tidsrom. Fra å ha 11% av markedet i 1998 (omtrent som sau), hadde kyllingen en markedsandel på 26% i 2018. I samme periode har storfekjøttet sin andel gått fra 38% ned til 25%. Både lam- og spesielt storfekjøtt er på sterk retur i graslandet Norge uten store protester fra næringen.

Nå har Covid 19 forhåpentligvis gitt folk flest et noe annet syn på viktigheten av å ha en beredskap på bla mat, medisiner og andre livsnødvendige produkter. Det har gjort litt inntrykk å se at EU-land innbyrdes har stjålet og omdirigert sendinger med medisiner og medisinsk utstyr fra hverandre, eller at USA har kjøpt de første millioner brukerdoser av Covid-vaksinen når den en gang kommer. «Når krybben er tom, bites hestene» heter det. Jeg tror det var bra denne pandemien kom nå og ikke om 20 år. Blind tro på markedskrefter og økt globalisering de senere årene har ført til at alt skal produseres der det er billigst. Den trenden er tung og snu, men for TYR sin del får vi håpe at det blir økt forståelse for at vi må forsøke å produsere mest mulig av det vi kan selv når det kommer til mat, ikke minst det vi har naturgitte forhold for å produsere.

Det blir spennende å se om denne erkjennelsen fortsatt sitter i når klimadebatten skyller over oss igjen. Uavhengig av Covid 19 håper jeg at klimadebatten kommer tilbake i en litt annen form, at forskere klarer å utvikle modeller som tar for seg hele regnestykket bla knyttet til karbonregnskapet. I Nord-Amerika har næringen i over to år presentert regnestykker som viser at drøvtyggerne er positive bidragsytere i karbonregnskapet. Fotosyntesen er selvsagt helt sentral oppe i dette regnestykket, den samme fotosyntesen norske politikere ville ta ut av læreplanen for et par år siden. Vi har noen utfordringer.

Uansett må TYR formidle budskapet ufortrødent videre. Vi har et stort behov for flere ammekuer i Norge, disse ammekuene må komme der det er beiteressurser og grovfôrarealer. Med de digitale kartløsningene vi har tilgjengelig nå, må det være mulig å skreddersy et tilskuddssystem, slik at det blir økonomisk interessant å utnytte disse ressursene – i hele landet. Dette bringer meg over på et annet tema jeg brenner for, nemlig avlsarbeid.

Avlsarbeid og utnyttelsen av våre naturgitte ressurser må ses i sammenheng. Ammekuas plass i fremtidig norsk matproduksjon vil bli å utnytte inn- og utmarksressurser som har liten alternativ verdi for annen matproduksjon. Det er ledig plass i nesten hver bygd til vår ekstensive produksjon, det er vi som er de nye landskapspleierne. Den røde tråden i alt norsk avlsarbeid (inkludert hanndyrseleksjonen) må derfor være å avle for den kua som skal utnytte disse arealene. Vi må tenke mer som i avlen på melkeraser; oksen er et biprodukt, vi driver norsk avlsarbeid for å utvikle mordyret til å utnytte våre ressurser. Uansett rase. Denne fremtidskua er i Norge ikke ei kjempestor ku, hun må ha nok melk til kalven uten tilskuddsfôring på beite, hun må være funksjonell med gode bein og klauver, og jeg tror ikke vi kan regne med å kunne avhorne kalvene hennes om få år. Gjør vi det riktig, får vi til dette, samtidig som vi videreutvikler de ulike rasenes særegenheter og konkurransefortrinn.

Seminoksene som ble tatt ut i våres, skal dominere markedet som eventuelle eliteokser om 5 – 10 år. Avlsarbeid er langsiktig. For å posisjonere oss for denne fremtiden har TYR

og raselagene revidert avlsplanene siste år. Målet må være å lage en fremtidsrettet type dyr som er «selvgående» både i innefôringsperioden, kalvingssesongen og i beitesesongen. Denne tenkningen må også gjennomsyre importgenetikken som vi fortsatt er avhengig av. At det er vanskelig å finne genetikk i utlandet som passer til vår tenkning, er ikke unaturlig. Det er derfor vi har et nasjonalt avlsarbeid. Vi er annerledeslandet og vi må tenke i avlen på hva markedet etterspør her hjemme om 10-15 år, ikke i dag. Med tilgjengelig Y-semin av etterspurte farraser, kan TYR og raselagene nå serve bruksdyrskrysningsmarked og sluttprodukt, samtidig som hver enkelt rase kan drive avlsarbeidet sitt uforstyrret og mer målrettet for fremtidskua.

Når det gjelder sluttfôring av slaktedyr, er det i dag lønnsomt med et svært intensivt regime. I mang en klimadebatt som TYR har vært involvert i, blir vi litt svar skyldig på dette punkt når vi skal fremheve bærekraften i vår produksjon. TYR er nødt til å jobbe med både slakteribransjen og faglaga for å få inn andre stimuli her. Igjen; den norske bonden gjør det som lønner seg og retter seg etter avregningssystemet og tilskuddssystemet slik det er i dag. Jeg er overbevist om at spesialisert kjøttproduksjon i fremtiden må foregå med minst mulig bruk av kraftfôr, da må det skje noe i dette leddet av produksjonskjeden også.

TYR må jobbe for at tilskuddssystemene dreies mer mot ulike beitetilskudd enn på sluttprodukt og avlsarbeidet må integreres i dette. Utstrakt beitebruk og god dyrevelferd gjennom hele produksjonslinja er våre beste konkurransefortrinn mot importkjøtt og kraftfôrbaserte produksjoner, for det er ingen tvil om at de nå er langt inne på vår banehalvdel – begge to.

Fortsatt god beitesesong!

Hvorfor er det så viktig å være medlem i TYR?

Det er mange grunner til å være medlem i TYR – veldig mange! I tillegg til å drive avlsarbeid på kjøttfe i Norge, jobber vi i TYR kontinuerlig for å bedre vilkårene i kjøttfenæringen og synliggjøre ammekuas betydning for samfunnet.

Som medlem i TYR bidrar du til at vi kan utføre vårt viktige arbeid.

Tekst: Veronica Fjeld Sørensen
Organisasjonskonsulent, TYR

Noen av områdene vi jobber med kjenner du sikkert fra før, men kanskje er det ting du ikke var klar over? Her er en oversikt over litt av det vi jobber med for våre medlemmer.

Jordbruksforhandlingene
Vi jobber tett mot faglagene på politisk nivå hele året, og da spesielt opp mot jordbruksforhandlingene. TYR leverer eget krav til forhandlingspartene og flere av TYRs forslag og ønsker er tatt til følge i forhandlingene.

Visste du at både driftstilskuddet på ammeku og kvalitetstilskuddet på storfekjøtt kom etter påtrykk fra TYR?

Vi har også fått gjennomslag for økte satser for beite og beitebruk. I tillegg til endret utbetalingspris på kjøtt, snakker vi de siste 8 årene om en økning på 18 – 20 kroner per kg.

Klimadebatten
I forbindelse med Klimakur 2030 har vi levert en grundig høringsuttalelse, og vært en viktig bidragsyter i Bondelagets arbeid med denne rapporten. Vi er også involvert i ulike fora der landbruk og klima er tema, og bidrar med innspill om ammekuproduksjonens bidrag for å nå målene med kutt av klimagassutslipp og økt opptak av karbon innen 2030.

TYR jobber også løpende med opplysende informasjon, filmer for sosiale medier og andre mediestunt for å skape et mer nyansert bilde av ammekua og storfekjøttproduksjonens rolle i klimadebatten.

Bidrag til bærekraft gjennom avl
Målrettet avl gjennom mange år har gitt ei ammeku med godt opptak og utnyttelse av grovfôr. God helse, høy tilvekst og god funksjonalitet er også egenskaper vi vektlegger i avlsmålet til de ulike kjøttferasene.

TYRs FOU-avdeling jobber med rutinemessig beregning av avlsverdier og indekser. I tillegg jobbes det med utvikling av avlsverdier på nye egenskaper. Egenskapene det jobbes med er fôropptak og fôrutnytting basert på egenskapsregistreringer på teststasjonen på Staur, samt ryggmuskeldybde og intramuskulært fett fra ultralydmålinger ved ungdyrkåring. Det jobbes også med utvikling av modeller for fremtidig genomiske avlsverdier på norsk kjøttfe.

Opplæring og kompetanse
Det har vært en voldsom satsning på ammekuproduksjon de senere åra, og vi i TYR vet at det kan være godt med kompetansepåfyll, enten man nettopp har startet opp eller man har drevet en stund. Derfor tilbyr vi Biff-akademiet i samarbeid med Nortura. Dette er et modulbasert kompetanseløft som består av fire samlinger over to år.

Vi samarbeider også med Norges Miljø- og biovitenskaplige Universitet på Ås (NMBU). Der har våre forskere et undervisningsopplegg innen kjøttfegenetikk for studenter ved Institutt for husdyrvitenskap. I tillegg fungerer våre ansatte som veiledere på aktuelle master- og bacheloroppgaver. Vi tar imot studentgrupper på testingsstasjonen på Staur og informerer rundt avlsarbeidet på de ulike kjøttferasene.

Visste du at vi hvert år inviterer alle skoler med naturbrukslinjer på besøk til oss på Senter for avl og bioteknologi på Hamar?

Her får elevene foredrag fra alle tre organisasjonene (TYR, GENO og Norsvin) og lærer om ulike prosjekter og utdanningsmuligheter.

Sosialt fellesskap
TYR representerer et sosialt fellesskap for alle storfekjøttprodusenter via sine fylkeslag. Fylkeslagene avholder dessuten flere kurs og samlinger om aktuelle tema gjennom året.

Utfordringer med kyr på beite
I ammekuproduksjon er det vanlig at dyra slippes på beite, ofte i områder som også benyttes av turgåere. Dette kan ofte by på utfordringer da det urbane mennesket ikke lengre vet hvordan kyrne kan reagere i ulike situasjoner. TYR har et godt samarbeid med Norsk Friluftsliv. Sammen har vi, med støtte av Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Geno, utarbeidet «Kuvettregler» som forteller hvordan en bør oppføre seg rundt kyr på beite. TYR har også utarbeidet egne beiteplakater.

Vervekampanje 2020

Jo flere medlemmer vi har – jo større tyngde har vi inn i politiske fora! Vi oppnår dessuten langt mer om vi jobber sammen for felles mål enn vi gjør alene. For uansett hvilken rase du har, om du har en renrase- eller en krysningsbesetning, om du er en stor eller en liten produsent – vi ønsker alle bedre vilkår i næringen vår!

I høst drar vi derfor i gang en stortstilt vervekampanje. Kampanjen vil gå fra 1. oktober og ut året.

Her lages det en egen brosjyre med alle de viktige sakene vi jobber med, denne vil bli sendt ut til kjøttfeprodusenter som ikke er medlemmer i dag, og fulgt opp tett av fylkeslagene i etterkant. De to fylkeslagene som verver flest medlemmer får utdelt en pott som skal benyttes til et sosialt arrangement i fylkeslaget. Vi tar selvsagt hensyn til fylkeslagenes størrelse slik at alle har like muligheter til å vinne.

I tillegg har vi vært så heldig å få med oss flere samarbeids-partnere. Noen av disse stiller med flotte premier som vi skal dele ut, både blandt de som bidrar med å verve nye medlemmer, de som deler kampanjen vår – og selvfølgelig til de som velger å bli medlem. Dette vil dere kunne følge med på i våre markedskanaler i tiden fremover. Det er altså ekstra gode grunner for å bli medlem nå i høst!

«Alone we can do so little; together we can do so much.»
HELEN KELLER

Foto: TYR

Fenotypetesten 2020 – 2021

Testomgangen er for mange navlen i det organiserte avlsarbeidet på kjøttfe i Norge. Hvert år fylles teststasjonen med 80 av landets mest lovende oksekalver.

Tekst: Solvei Cottis Hoff, avlskonsulent i TYR
Johanna Aglen, avlskonsulent – vikar
Alle foto: Johanna Aglen

Røkter Olav sjekker at alt er klart til nye testokser.

Ved å samle oksene under samme tak og gi de samme fôr vil man i stor grad avdekke genetiske forskjeller mellom dyrene og på den måten finne de totalt sett beste oksene. Disse blir videre brukt som seminokser og avlsokser, og får spredd genetikken sin i større deler av populasjonen. Dette er en møysommelig prosess som begynner allerede før kalven er født.

For å være aktuell som testkandidat må mor være ei renraset stambokført ku og far må være en prioritert seminokse. Oversikten over prioriterte fedre blir publisert i oksekatalogen og på TYR sine hjemmesider i desember et år i forveien. Videre må kalvene, og deres mor, oppfylle rasenes avlsplaner og TYRs overordnede regelverk.

Alle kalvene som ble ansett som aktuelle har blitt besiktiget av rådgivere i Nortura eller ansatte i avlsavdelingen i TYR. Det er viktig at både mor og kalv er gode representanter for rasen, og har et sunt og holdbart eksteriør. Lynne er også en viktig del av vurderingen, der det er ønskelig med tillitsfulle og rolige dyr. Det er hyggelig å treffe produsentene og se på flotte dyr i norsk natur!

I skrivende stund har 43 okser funnet seg til rette på teststasjonen og mot slutten av august ankommer 2. pulje. De yngste oksene, pulje 3, kjøres inn nest siste uka i september. Kalvene blir kjørt inn et par uker før de starter i test, slik at de finner seg til rette i ny binge og med nye rutiner.

God påmelding

I år ble det satt rekord i antall påmeldte til en testomgang med hele 411 påmeldinger. I tillegg ble det satt rekord i antall påmeldinger etter en enkelt okse, charolais-oksen KB Jonas 661. Alle rasene hadde et godt antall påmeldinger sett opp mot antall testplasser, og vi i TYR er sikre på at alle plassene kommer til å bli fylt opp med gode kandidater. Det er gledelig for oss at det er så mange som er villig til å sette oksekalvene sine til vår disposisjon.

Forberedelser av okser og stasjon

De uttatte seminoksene fra fjorårets testomgang står i 4 ukes karantene på Staur før de kjøres til Store-Ree. Deretter står fjøset tomt i en 3 – 4 ukes tid. I denne perioden tømmes all talle i bingene og hele fjøset vaskes ned. Det gjennomføres nødvendig service på vekter, kraftfôrautomater og fôringssystem for å sikre at alt er i orden til en ny testomgang. All innredning blir nøye gjennomgått, og svakheter og eventuelle skader blir reparert. I slutten av juli er alt klart for ny testomgang på Staur!

Oksekalvene som blir tatt ut til Staur må ha godkjent veterinærattest og veies før de sendes med dyrebilen til Staur. De må være avvent fra kua, tilvendt kraftfôr og klipt over ryggen og langs lårene. Når alle oksene er på plass fra en pulje gjennomføres det en helsesjekk. Da får oksene et eget, unikt testnummer i øret som skal følge med dem under hele testen. Oksene vaksineres for BRSV og luftveisinfeksjon, får lagt ned magnet som forebygger kvast og får forbyggende behandling mot lus. Oksene står 2 – 4 uker i tilvenning før de starter i test. Teststart er basert på oksen sin fødselsdato, og alle oksene starter første torsdag etter passert 230 dagers alder. De første oksene startet i test 13. august, og hver torsdag frem til midten av november vil en eller flere okser

starte. Testen varer i totalt 147 dager for hver okse.

Kraftfôr med høy norskandel

I dagens situasjon med Covid-19 har mange fått en påminnelse om hvor viktig det er at vi har egen matproduksjon. Det har også vært et økt fokus rundt andelene med norske råvarer i kraftfôr. Formel Linnea Biff fra Felleskjøpet er et kraftfôr som ikke inneholder soya eller palmeolje, og som er basert på norsk korn og kortreise råvarer. Årets testokser blir fôret med dette kraftfôret ved siden av fri tilgang på grovfôr.

Dette kommer til å bli en spennende test-omgang, og vi gleder oss til følge oksene frem til neste sommer!

Fargerikt fellesskap mellom de nyankommede kandidatene.

ATTÅT Steingod Vitamin- og mineralstein

til storfe, geit og hest

NYHET!

ATTÅT STEINGOD

ATTÅT Steingod har et spesielt høyt innhold av mikromineralene jod, selen og kobolt som ofte kan være lavt i jordsmonnet og planter i Norge.

Steingod erstatter ordinære vitamin- og mineraltilskudd som tildeles i mineralbøtter eller pulver. Produktet har 18 mnd. holdbarhet, er værbestandig og tåler å stå ute.

Kan brukes både inne i fjøset og ute på beite eller i luftegård. Passer i standard saltsteinsholder til 20x20x20 cm firkantet stein.

Se mer informasjon på våre hjemmesider eller ta kontakt med et av våre medlemmer.

norgesfor.no NORGESFÔR Alltid der **for deg**

Katrine Haugaard

Hvorfor veie avvenningsvekter

Enkel vekt der dyra drives gjennom.

Det snakkes mye om veiing, og det gjentas kanskje til det kjedsommelige. Men med god grunn, veiing ER viktig om man skal ha et godt driftsresultat. Ofte er søkelyset på at veiing er viktig for det nasjonale avlsarbeidet og for å få sikrere avlsverdier, og mange føler kanskje derfor at veiing kun er viktig for dem som driver aktivt med avl på renrasebesetninger. Fakta er at veiing er viktig for hver eneste ammekubonde, uavhengig av om målet med driften er livdyrsalg eller kjøttproduksjon, og uavhengig av rase og raserenhet.

Hvis du ikke vet hvor du er, hvordan kan du vite hvor du skal?

For å kunne vite om man blir bedre, må man også vite hva man har fra før. Og da trenger man objektive egenskaper å måle etter. For kjøttproduserende dyr så er det vekt som er den målbare egenskapen, i hvert fall mens dyret fortsatt lever. Å se på slakteresultatet er også en mulighet, men når dyret allerede henger på kroken er det ingen flere muligheter for å påvirke resultatet. Måling av levendevekt derimot kan gjøres flere ganger mens dyret fortsatt lever, og kan brukes som et styringsverktøy for å forbedre driften og sluttresultatet.

Hvorfor vekt og ikke øyemål?

Mange tenker sikkert at de kan se med det blotte øye hvilke kalver som vokser best. Det er dog en del utfordringer med det.

Det er vanskelig å sammenligne kalver født på forskjellig tidspunkt. Om kalvene er født med 2 – 3 måneders mellomrom, så vil som regel alltid de eldste kalvene se størst og finest ut. Spesielt de eldste oksekalvene. Det er ikke mulig å huske godt nok hvordan de eldste kalvene så ut for 2 måneder siden til at man kan gjøre en rettferdig sammenligning med de yngste. Dersom man har både vår- og høstkalving, eller kalving hele året, så er det umulig å sammenligne kalvene uten vekt. Selv om kalvene er født på tilnærmet samme tidspunkt, så er det vanskelig å se forskjell på dem dersom forskjellene er små.

Dersom man registrerer vektene i Storfekjøttkontrollen vil det regnes ut en korrigert 200 dagers vekt (K200) som bonden enkelt kan bruke for å sammenligne dyrene. Det er altså ingen behov for å regne ut noe selv. K200 er korrigert for dyrets alder ved veiing (de færreste dyr veies nøyaktig 200 dager gamle), samt at det blir hensyntatt om dyret er tvilling eller om mor til dyret er en kvige. Merk at for å få oppgitt en K200 i Storfekjøttkontrollen må dyret også ha registrert en fødselsvekt, og begge vektene må være gjort innenfor de gitte aldersintervallene (0 – 4 dager for fødsel, 150 – 275 dager for 200 dagers vekt).

Utvikling siden fødsel. For de som ønsker å gjøre litt egen statistikk, så kan man regne ut dyrets daglige tilvekst siden fødsel. Dette finnes også som funksjon i Storfekjøttkontrollen, da som tilvekst siden forrige veiing. I eksempelet som følger har jeg hentet tall fra en tilfeldig tungrasebesetning. Den gjennomsnittlige daglige tilveksten for oksekalvene i en årgang i besetningen var 1300 gram per dag. Tilveksten var litt over 1020 gram per dag for oksekalven med lavest tilvekst, og nesten 1780 gram per dag for oksekalven med høyest tilvekst. Det er en forskjell på 760 gram per dag, som vil si en 75 % større tilvekst på den største kontra den letteste.

Hvem er det beste mordyret? En ting er den enkelte kalv, en annen ting er mordyrene. Hver enkelt ku står for 50 % av genetikken i kalven, i tillegg er hun en viktig bidragsyter til kalvens tilvekst, fôring og oppvekstmiljø. Å ha gode mordyr er viktig for å få et godt driftsresultat. Da kan det også være lurt å ha oversikt over hvor god hver enkelt ku faktisk er.

Hvordan produserer hver enkelt ku over år? Klarer du å huske fra år til år hvordan fjorårets kalv så ut i forholdet til årets? Eller hva med den hun fikk for 2 år siden? Ved å veie kalvene hvert år kan du se hvilke kyr som har et jevnt bra eller dårlig resultat over tid, om hun produserer jevnt, eller har veldig stor variasjon. Om du også veier mordyret kan du se hvem som avvenner de tyngste kalvene i forhold til sin egen kroppsvekt. Store kyr trenger mer vedlikeholdsfôr, og er derfor mer kostbare å holde, spesielt om kalvene hennes ikke har tilfredsstillende tilvekst. Et vanlig mål er at en ku skal kunne avvenne en kalv som veier om lag 55 % av det hun selv gjør.

Årlige forskjeller i driften. Ved å veie hvert år kan man også se trender over tid. Er utviklingen i besetningen som ønsket? Vokser kalvene bedre nå enn de gjorde for 10 år siden? Om man har gjort en endring i driftsopplegget (annen type beiter, endring i type kraftfôr, o.l.) så er det lettere å ha se hvilken effekt dette har hatt dersom man har objektive vektmål man kan legge som grunnlag for vurderingen.

Som beskrevet så langt er det altså mange grunner til å veie kalvene sine. Som en positiv bi-effekt blir dyrene godt vant med håndtering, noe som kan være en fordel ved senere anledninger. For å lette arbeidet med veiing er det lurt med et gjennomtenkt opplegg, der dyret må gå fra et ukjent til et kjent område gjennom vekten. Da er dyrene mer villig til å gå over vekten.

Masteroppgave om vekt og målebånd

Dersom man ikke har vekt, er målebånd et helt greit sted å starte. Ved å legge brystomfanget inn i Storfekjøttkontrollen vil vekten regnes ut basert på dyrets rase og kjønn. Fysisk vekt er allikevel mest nøyaktig, så det anbefales å investere i det på sikt. En masteroppgave ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU) på Ås som skal leveres mai 2021 skal se på sammenhengen mellom brystmål og vekt. Studenten vil den kommende høsten reise rundt i et utvalg besetninger for å registrere avvenningsvekter med både vekt og målebånd for å samle et datagrunnlag for beregningene. Målet med oppgaven er å evaluere om omregningsformelen mellom brystomfang og vekt som benyttes i dag fortsatt er god. Resultatene av studien vi bli presentert for TYR sine medlemmer når de er klare.

Limousin – fra gras til biff!

Flere og flere bønder har fått øynene opp for Limousins unike kombinasjon av egenskaper som den mest lønnsomme og produksjonseffektive kjøttferasen i Norge.

Kjøttkvaliteten er helt unik.
Det følger av kjøttets struktur med korte fibre og lite fett.
Tester utført ved nasjonale og internasjonale forskningsinstitutter viser at kjøttet fra Limousin, scorer høyest på de områdene som betyr mest for et smakelig måltid.

Isle ET av Øiestad. Full french eliteokse. Bra tilvekst og ryggmuskel, kombinert med rasens høyeste grovfôropptak i årgangen på Staur. Gode tall på fødsel i storfekjøttkontrollen. Avlsverdiene dokumenterer topp resultater på produksjon, både på tilvekst, slakteklasse og fett. Avler godt med melk i døtrene. **Produksjon/grovfôropptak.**

Ibiza P av Hovde. Hetrozygot kollet eliteokse. Nr. 2 Biff MAXX rangering 2018. Betyr at Ibiza anbefales i intensivt driftsopplegg. Topp ryggmuskel, godt grovfôropptak og tilvekst fra Staur. Kombinerer høy produksjon og lettkalver-egenskaper og anbefales brukt til kviger på tungrase kjøttfe. Anbefales også brukt til krysning med melkeku. **Produksjon/lettkalver.**

Javardage av Utgårdstrøen. Full french eliteokse. Topp resultat på fôrutnytting og god på ryggmuskel på Staur. Meget sterke tall på døtres melkeevne. En okse med meget sterke resultater, både i produksjon og til å avle mordyr. **Produksjon/moregenskaper/fôrutnytting.**

Kaptein av Viersdalen. Full french eliteokse. Gir fødselsvekter over gjennomsnittet, anbefales brukt på ku. Jevnt god på tilvekst, slakteklasse og fett. Topp resultat på grovfôropptak, tilvekst og ryggmuskel på Staur. Forventer gode moregenskaper. **Allrounder/grovfôropptak/ryggmuskel.**

Jovna av Gorseth. Full french bruksokse. Sterk på tilvekst, ryggmuskel og grovfôropptak på Staur. Kombinerer høy produksjon og lettkalver-egenskaper og anbefales brukt til kviger på tungrase kjøttfe. Anbefales også brukt til krysning med melkeku. **Produksjon/lettkalver.**

Integre av Hvam. Hetrozygot kollet eliteokse. Meget sterk på tilvekst, fôrutnytting og eksteriør på Staur. Avlsverdiene dokumenterer topp resultater på produksjon, både på tilvekst, slakteklasse og fett. **Produksjon/forutnytting.**

NORSK LIMOUSIN
VELG EN VINNER

Eliteokser må forhåndsbestilles på tlf. 950 20 600.
Inseminør har alltid en limousin ungokse på dunken.
Les mer om limousin på **limousin.tyr.no**

Produksjonstilskudd i jordbruket

Det ble etter søknadsomgangen i 2019 utbetalt ca. 10,1 mrd. kroner i produksjons- og avløsertilskudd til ca. 38 300 jordbruksforetak i Norge.
Det ligger mye informasjon om produksjonstilskudd på Landbruksdirektoratets nettside, så det anbefales å lese det som er lagt ut der.

Tekst: Tordis Fremgården, seniorrådgiver, Fylkesmannen i Innlandet

Søknadsfrist – konsekvenser hvis søknaden leveres for sent
Fristen for å søke produksjonstilskudd er 15. mars og 15. oktober, mens telledatoene er 1. mars og 1. oktober. Hvis søknaden leveres i perioden 15. mars – 29. mars og 15. oktober – 29. oktober, reduseres utbetalinga med 1000 kroner for hver dag fristen er overskredet. Søknader som er levert innen søknadsfristen kan endres innen henholdsvis 29. mars og 29. oktober uten at tilskuddet reduseres.

Noen opplysninger kan etterregistreres fram til 10. januar det påfølgende året, bl.a. avløserutgifter som foretaket har hatt etter 15. oktober og dyr sanket fra utmarksbeite etter 15. oktober.

Foretaket får ikke levert søknad etter 29. mars/-29.oktober, med mindre det er innvilget dispensasjon fra søknadsfristen. Dispensasjon gis bare hvis søker ikke har kunnet ivareta sine interesser pga. sjukdom, ulykke el.l. Hvis søker kan dokumentere at nettet i området der søker bor var nede, og det ikke fantes andre muligheter for å få levert søknaden, eller hvis det er tekniske problemer i systemet (eStil PT) som gjør at det ikke er mulig å levere søknaden, kan det også gis dispensasjon. Hvis søker har glemt søknadsfristen kan han/hun ikke regne med å få levert søknad. Det kan heller ikke legges til nye opplysninger etter disse datoene uten dispensasjon, f.eks. dyr som søker har glemt å ta med.

Tilskudd til ammeku

For å få tilskudd som ammeku må kua ha kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase, dvs. sidet trønder- og nordlandsfe, østlandsk rødkolle, dølafe, vestlandsk raudkolle, vestlandsk fjordfe og telemarkfe). Det blir kontrollert mot Husdyrregisteret om det er søkt tilskudd til kyr som ikke har oppfylt kalvingskravet. Hvis kua ikke har kalvet de siste 15 månedene, skal den føres om øvrig storfe i søknaden. Kua vil få tilskudd som øvrige storfe og den teller heller ikke med ved beregning av driftstilskudd til kjøttfeproduksjon og avløsertilskudd. Den vil heller ikke få økologisk husdyrtilskudd som ku eller tilskudd til bevaringsverdige storfe. Det kan dessuten bli avkortet for feilopplysninger i søknaden hvis det er søkt tilskudd til kyr som ikke oppfyller kalvingskravet, se senere i artikkelen om avkorting.

Det kreves en viss avdrått for å være berettiget tilskudd til husdyr

Hvis et foretak med storfekjøttproduksjon har svært låg produksjon/avdrått, kan tilskudd til dyra bli avslått fordi vilkåret i regelverket om vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt.

Dette innebærer at leveransene av slakt og salg av livdyr må stå i et visst samsvar med antall dyr foretaket søker tilskudd til. Dersom storfeholdet anses å ikke oppfylle kravet til vanlig jordbruksproduksjon, har ikke foretaket rett på husdyrtilskudd, driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon, tilskudd til økologisk husdyrproduksjon og tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser. Foretaket vil heller ikke få beregnet tilskuddsgrunnlag for avløsning ved ferie og fritid til en husdyrproduksjon hvor grunnvilkåret vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt. Det vil imidlertid kunne utbetales beitetilskudd og arealtilskudd (fordi disse har andre formål enn husdyrtilskuddene).

Hvis Mattilsynet har konstatert et alvorlig brudd på dyrevelferdsregelverket kan tilskudd til husdyr bli avslått

Mattilsynet skal sende kopi av vedtakene sine til kommunen og Fylkesmannen ved alvorlige brudd på dyrevelferdsregelverket. Kommunen og Fylkesmannen skal på sin side varsle Mattilsynet når de har berettiget grunn til å mistenke at dyrevelferdsregelverket er brutt. Avtalen om informasjonsutveksling ligger på Ldirs nettsider: https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/produksjonstilskudd/aktuell-soknadsomgang/_attachment/73126?_ts=172e090e620

Når landbruksforvaltningen får oversendt en sak fra Mattilsynet, må det vurderes om husdyrholdet oppfyller kravet til vanlig jordbruksproduksjon. Hvis bruddet er så alvorlig at landbruksmyndighetene kommer til at drifta ikke kan anses som vanlig jordbruksproduksjon, er husdyrholderen ikke berettiget tilskudd. Som beskrevet over vil søker ikke være berettiget noe tilskudd til det dyreslaget som ikke oppfyller vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon, med unntak av tilskudd til dyr på beite/utmarksbeite. Hvis dyreholder har flere dyreslag, f.eks. både storfe og sau, og Mattilsynet sin sak bare gjelder storfe, vil saueholdet derimot få tilskudd.

Hvis det pågår en sak hos Mattilsynet, kan behandlinga av tilskuddssøknaden bli stilt i bero inntil Mattilsynet har fattet sitt vedtak.

Tilskudd til dyr på beite

Beitetilskuddene (tilskudd til dyr på beite og tilskudd til dyr på utmarksbeite) har stor betydning for økonomien i ammekuproduksjonen. Et foretak med 45 ammekyr og 60 øvrige storfe vil kunne få ca. 100 000 kroner i tilskudd til dyr på beite/utmarksbeite, mens husdyrtilskuddet og driftstilskuddet til kjøttfeproduksjon til sammen er ca. 415 000 kroner.

Vilkåra for å få tilskudd til dyr på beite/utmarksbeite er at minst halve grovfôrinntaket til dyret skjer ved beiting. For det ordinære beitetilskuddet må dyra beite i minst 12 uker i sone 5 – 7 for arealtilskudd (i hovedsak dal- og fjellbygder i Sør-Norge og hele Nord-Norge) og minst 16 uker i sone 1 – 4 (de beste jordbruksområdene). For å få tilskudd til dyr på utmarksbeite må dyra ha beitet i utmark i minst 5 uker.

Det må være tilfredsstillende beitemuligheter for alle dyra som beiter på et bestemt område. Hvis det for eksempel går 50 storfe på et areal som bare er stort nok til å dekke halve grovfôropptaket til 10 storfe, kan det ikke innvilges beitetilskudd til noen av disse dyra. Dette gjelder både ved beiting på innmark og i utmark. En må derfor forsikre seg om at det er nok tilgjengelig beite til alle de dyra som slippes på et gitt område hvis en skal få tilskudd til dyr på beite/utmarksbeite.

Avkorting i tilskuddet

Ei avkorting er et trekk i det tilskuddet som søker i utgangspunktet oppfyller vilkåra for å motta. Det kan avkortes hvis søker har gitt feilopplysninger i søknaden, slik at det kunne ha blitt utbetalt eller har blitt utbetalt, tilskudd som søker ikke har rett på. Dersom saken er av alvorlig karakter, kan søkeren i tillegg bli politianmeldt. Det stilles strenge krav til aktsomheten hos søker når han /hun fyller ut søknaden, og i de fleste tilfellene der det er gitt feil opplysninger har landbruksmyndighetene anledning til å avkorte i tilskuddet. Hovedregelen er at det blir avkortet et beløp tilsvarende den merutbetalinga som feilopplysninger kunne ha/har medført.

Det kan også holdes avkortes i tilskuddet dersom søker har brutt annet regelverk for jordbruksvirksomhet, for eksempel regelverket for lagring og spredning av husdyrgjødsel, eller hvis søker har manglende eller mangelfull gjødslingsplan og/eller journal over plantevernmidler.

Store variasjoner gjør det lønnsomt med fôrprøver

Stort sprik i slåttetidspunkt gir stor variasjon i grovfôret i år. For å vite hva du fôrer med, er grovfôranalyser en lønnsom investering.

Tekst: Morten B. Livenengen
Informasjonsansvarlig, Norsk Landbruksrådgiving Innlandet

Selv om årets sesong ikke er over, viser prognosehøstinger og resultater fra innsendte grovfôrprøver at vi kan forvente stor variasjon i kvaliteten på årets grovfôr.

– Noen fikk høstet førsteslåtten tidlig, allerede i overgangen mellom mai og juni. Disse har høstet et energirikt fôr, men avlingsmengden ble heller beskjeden. Derimot er det høstet brukbar avlingsstørrelse med lavere energikonsentrasjon hos bønder som høstet senere i juni måned, sier Stein Jørgensen, grovfôrrådgiver i Norsk Landbruksrådgiving (NLR) Innlandet.

Rask utvikling

Hvert år tar enheter av Norsk Landbruksrådgiving ut prognoseprøver før slåtten. Gjennom disse prøvene kom det fram at energikonsentrasjonen falt raskt allerede tidlig i juni.

– Vi ser av prøveresultatene at energikonsentrasjonen falt og at planteutviklinga har gått raskt i juni. Derfor vil det være viktig å sende grovfôrprøver til analyse for å vite hva man har å fôre med i årets innefôringssesong, sier Jørgensen.

Imidlertid ser rådgiveren at bønder som fikk i gang vatningsanlegget før førsteslåtten, ikke har opplevd den samme raske nedgangen i energikonsentrasjon i graset.

– Dette henger sammen med at jevn tilgang på vann gir en mer stabil planteutvikling, og at vannet i seg selv har en kjølende effekt som også bremser utviklingen noe, forklarer Jørgensen.

– Erfaringa er at man ikke kommer tidlig nok i gang med vanninga. Har du et anlegg som kan brukes, er det bare å sette på vanninga før det blir for tørt, oppfordrer rådgiveren.

Varmesummen kan lure

For å bestemme riktig tidspunkt for andreslått, anbefaler rådgiveren å bruke varmesum som mål.

– La det går 500 graddager mellom første- og andreslått, sier Jørgensen.

Imidlertid kan det denne sesongen være stukket kjepper i hjulene for denne anbefalingen. Tørre og varme forhold etter førsteslått har hos mange ført til mange graddager på registreringa og lite plantevekst.

– I noen tilfeller bør man regne varmesum fra tiden graset igjen er i vekst, og ikke slåttetidspunktet for førsteslåtten, supplerer Oddbjørn Kval-Engstad, grovfôrrådgiver i NLR Innlandet med tilhold i Gudbrandsdalen.

Avlinger fra under normal til pluss

Grasavlingene så langt dette året varierer mye. I Midt-Gudbrandsdalen var det fra våren en del utfordringer knyttet til overvintring.

– Mange enger hadde utvintra partier, som hos noen utgjorde en stor del av enga. Dette gir naturligvis lave avlinger på førsteslåtten. Derimot kan det se ut til at tiltak med isåing gir god effekt nå på slutten av sesongen, og at andreslåtten blir høvelig god, sier Kval-Engstad.

For Hedmarken og de flate bygder rundt Mjøsa har det vært en god sesong for grasvekst.

– Det ligger an i sum til et år litt over normalen, sier Jørgensen.

Tredjeslått kan være viktig

Mange grovfôrprodusenter ligger i grenseland mellom to og tre slåtter, og rådgiverne får hvert år spørsmål om hva man skal gjøre med sisteslåtten.

Med stor spredning i slåttetidspunkt denne sesongen, vil vi oppleve variasjon i grovfôrkvaliteten.

Med ei grovfôrprøve får du svaret på hva grovfôret ditt inneholder.

Oddbjørn Kval-Engstad, grovfôrrådgiver i Norsk Landbruksrådgiving (NLR) Innlandet, anbefaler alle å ha en klar slåttestrategi før sesongen starter.

– Det bør allerede fra tidlig på sesongen planlegges med tre slåtter, dersom du ligger i et geografisk område som muliggjør det. Da kan du tilpasse gjødsling og høstetidspunkt i langt større grad, råder Kval-Engstad.

Videre kan han fortelle at tredjeslåtten ikke utgjør en vesentlig del av fôrgrunnlaget for mange, og at den derfor blir litt stemoderlig behandlet.

– Selv om du ikke trenger fôret fra tredjeslåtten sjøl, kan det være kolleger i eget eller andre områder av landet som har for lite fôr, hvor en tredjeslått vil være kjærkomment, sier Kval-Engstad.

Få svar med grovfôrprøver

Fasiten for hva slags grovfôr du har på lager, får du kun gjennom gode grovfôrprøver. Norsk Landbruksrådgiving tar grovfôrprøver hos medlemmer.

– Man kan ta ut prøver selv også, men jeg anbefaler å ta kontakt med en rådgiver for å diskutere hvilke partier du skal ta ut grovfôrprøver av, sier Jørgensen.

Norsk Landbruksrådgiving har utstyr til grovfôrprøveuttak for både rundballer og silo, og det gjør selve uttaket effektivt.

– I tillegg har vi en tjeneste som hjelper deg å tyde analysebeviset når det kommer. NLR Surfôrtolken viser deg hvilke parametere som er bra og hva du bør jobbe videre med kommende sesong, forteller Jørgensen.

Stein Jørgensen, grovfôrrådgiver i Norsk Landbruksrådgiving (NLR) Innlandet, anbefaler alle grovfôrprodusenter å ta ut grovfôrprøver. Kun på den måten kan du med sikkerhet vite hva slags fôr du har på lager.

Differensier mellom skifter

Når det kommer til å produsere godt grovfôr, er rådgiverne enige om at flere bønder burde lage seg gode planer for egen grovfôrproduksjon.

– På gårdsnære skifter kan man legge opp en høstestrategi som gir deg energirikt fôr, mens øvrig areal kan produsere strukturfôr. Dette er den mest lønnsomme og klimavennlige måten å produsere riktig grovfôr til din gård, sier Stein Jørgensen.

›››

Store variasjoner gjør det lønnsomt med fôrprøver forts.

– Planlegging av neste års sesong bør starte så snart årets er unnagjort. Notater på hva som er gjort, vurdering av hva som har fungert og hva som bør gjøres annerledes er nyttige å ha med seg i planleggingsarbeidet, supplerer Oddbjørn Kval-Engstad.

Trenger du hjelp til å planlegge din grovfôrproduksjon, står rådgivere i Norsk Landbruksrådgiving klare.

Bedre grovfôrproduksjon

Norsk Landbruksrådgiving har som mål å bidra til at grovfôrproduksjonen er både lønnsom og bærekraftig. Heldigvis trenger det ikke være noen motsetning i dette, snarere tvert imot.

Som Norges ledende rådgivingsmiljø på grovfôr kan vi hjelpe bonden til å forbedre produksjonen utfra de unike forutsetningene på gården. Sammen sørger vi for høyere avlinger og riktig fôrkvalitet til en lavere kostnad, på en måte som tilfredsstiller dagens og morgendagens krav og forpliktelser. Vi bidrar til å løse fellesutfordringen om et mer klimasmart landbruk som i større grad er basert på norske ressurser.

Norsk Landbruksrådgiving leverer riktig rådgivingsprodukt til riktig tid. Vi bistår med systematisk gjennomgang av alle ledd i produksjonen og gir forslag til forbedringer.

Vi har kunnskapen og verktøykassa – og er alltid i nærheten.

Med grovfôranalyser får du kjennskap til hva fôret ditt inneholder. Det først etter at dette er kjent at du kan legge en god plan for fôringa gjennom vintersesongen. Rådgivere i Norsk Landbruksrådgiving (NLR) tar ut fôranalyser for deg.
Ring og avtal med din nærmeste rådgiver i dag.

Blonde d'Aquitaine

75036 Hashtag
Ny fransk eliteokse. Superlettkalver!
Oksen med høyest indeks for lette fødsler og er trygg å bruke på kviger. Gir også døtre med gode morsegenskaper, mye mjølk.

75028 Babs Goliath PP
Import fra Danmark. Homozygot kollet okse med gode produksjonsegenskaper.
Den har gode indekser for fødsel og tilvekst.

75031 Folker
Fransk avkomsgransket produksjonsokse. Høy indeks for lette fødsler, også brukt på melkeku. God på tilvekst og slaktegenskaper. Kjønnsseparert – gir kun oksekalver (95 % sikkert). Brukt i Norge i flere år, og har vist gode tilslag ved inseminering.

Husk å bestille fra Geno i god tid

For mer informasjon om rasen/foreningen
må du gjerne kontakte Norsk Blonde d'Aquitaineforening:
Styreleder: Lasse Stær, tlf. 92813761
Kåre Anders Ingeborgrud, tlf. 905 65 296
Lars Arne Bakkken, tlf. 992 71 778
Magnus Johnsen, tlf. 971 92 068

Klauvboks
No på lager

Gjer arbeidet lettare og sikrare.

Gjerdeapparat

Secur gjerdeapparat for 230 V og batteri. Mange modellar.

Kalvevogn

Kalvevogn som enkelt kan leggjast saman, og tek liten plass.

Nessemaskin
Tlf. 57 69 48 00
www.nessemaskin.no

Uten soya og palmefett

Formel Linnea er vårt kraftfôr helt uten soya og palmefett. Alle blandingene i Linnea-serien er basert på mest mulig norske og kortreiste råvarer. Nå får du Linnea til både mjølkeku, ammeku og okser.

Oksene i TYRs fenotypetest vil i test-omgangen 2020/21 få **Formel Linnea Biff.**

Formel Linnea

2016: Lansering Formel Linnea
2020: Formel Linnea sortimentet utvides:

- **Formel Linnea Ekstra**
- **Formel Linnea Biff**

Felleskjøpet Agri • Tlf.: 72 50 50 50 • www.felleskjopet.no
Felleskjøpet Rogaland Agder • Tlf.: 99 43 06 40 • www.fkra.no

Felleskjøpet

Norsk storfekjøtt på norske ressurser

Felleskjøpet lanserte i sommer kraftfôrblandingen Formel Linnea Biff. Linnea-serien er uten soya og palmefett.Råvarene som går inn i blandingen er norske så langt det er mulig, som i andre typer kraftfôr, i tillegg er det lagt fokus på at de råvarer vi ikke kan få fra Norge skal være kortreiste. Rasjonen til oksen består av både grovfôr og kraftfôr slik at dyret skal få dekket sine behov og kunne prestere best mulig.

Tekst: Ann-Lisbeth Lieng, fagsjef drøv FKA

Oksene i TYRs fenotypetest 2020/21 får Formel Linnea Biff. Foto: TYR

Norske kjøttfeokser har et genetisk potensial til god tilvekst. Ser vi på tall fra storfekjøtt-kontrollen er det likevel store variasjoner på tilvekster innenfor rasene. Økonomien hos den enkelte kan ofte løftes med større fokus på fôring av oksene, spesielt med tanke på grovfôrkvalitet og bruk av kraftfôr i samsvar med denne. Med prosjektet Grovfôr 2020 er det påvist store variasjoner i avlingsmengde, kvalitet og økonomi. Denne variasjonen kommer nok til å være i framtiden også – det er ulike forhold på hver enkelt gård som setter kriteriene for produksjonen. Prosjektet viser oss likevel at det er muligheter for forbedringer på hver enkelt gård.

Vi har den siste tiden jobbet mye med å evaluere normer til okser. Mye er kjent fra før, men vi leter alltid etter ny kunnskap for å kunne gi våre kunder enda bedre råd, og ikke minst utvikle produkter som passer til norske forhold. Det betyr at vi vil fortsette å ha et bredt sortiment til storfe, og stadig utvikle det for å møte behovet til våre eiere og kunder. Når rasjonen skal være mest mulig norsk, blir grovfôret enda viktigere enn før.

Mer norsk krever et godt grovfôr

Høsta grovfôr går gjennom flere prosesser fra eng til ensilert fôr. Det blir aldri bedre enn det graset man slo på enga, derfra er det kun tap av næringsstoffer og kvalitet. Første bud blir da å slå graset til riktig tid. For en okse vil det si et tidlig slått grovfôr, for mest mulig energi og protein, med en passe mengde fiber. Jo lengre graset står – jo mer synker energien og protein og innhold av fiber øker. Neste steg er å ta vare på så mye som mulig av næringsstoffene, og det gjør man med å hindre sterk gjæring. Det er mange metoder som kan brukes. Rask fortørking vil gi mindre gjæring i surfôret, men blir det for tørt igjen kan drysstap eller mugg bli en utfordring. En tørrstoffprosent på rundt 35 – 40 % er fornuftig å sikte mot. Videre vil bruk av syrebasert ensileringsmiddel rask senke pH i graset og dermed redusere gjæring. Andre ensileringsmidler, som salt – eller bakteriebaserte kan være aktuelle, men vil gi større nedbrytning av næringsstoffer i prosessen.

Hvorfor mener vi det er viktig å ta vare på næringsstoffene? Ønsker en å fôre oksen med mest mulig norske ressurser er grovfôret det mest norske og kortreiste man kan få. Ved å ta vare på proteinet i surfôret åpner det for bruk av et mest mulig norskbasert kraftfôr i tillegg. Med mye norsk korn i kraftfôret øker tilgangen på rask nedbrytbar stivelse, og dette påvirker hvor mye kraftfôr man kan gå inn med i rasjonen og likevel sikre et godt vommiljø. Samtidig kan et slikt kraftfôr være svakere på protein. Det er begrenset med innhold av protein i norsk korn, og norske proteinråvarer er det minimalt av. Noe dyrking av raps og åkerbønner finnes, men ikke i stor nok grad til å dekke næringas behov. Derfor er det avgjørende for et godt resultat å få god dekning av protein og AAT fra grovfôret. En begrenset gjæring i surfôret er også positivt for fôropptaket. Blir det for høgt nivå av syrer går fôropptaket ned. Kombinert med et stivelsesrikt kraftfôr øker dette risikoen for sur vom og blaut møkk.

Formel Linnea Biff

Med høgt innhold av norsk korn vil også Linnea Biff ha en høg andel rask stivelse.

Rask stivelse er en fordel for mikrobene i vomma, så lenge det ikke blir for mye av det. Det er lett tilgjengelige næringsstoffer som raskt brytes ned og omdannes til flyktige fettsyrer, som senker pH i vom. Blir pH for lav, går det ut over effektiviteten i vomma. Derfor er Linnea Biff tilsatt bufferstoffer for å motvirke sur vom. Både innholdet i fôret og hvordan det tildeles, vil virke inn på sammensetning og mengde fettsyrer i vomma. Fordeles kraftfôret over flere ganger pr dag, eller gis i fullfôrmiks kan høg stivelsesandel gi en effektiv vom. Når vomma er effektiv, bidrar nedbrytning gras og kraftfôr i vom til fettsyrer og mikrobeprotein som oksen tar opp i vom eller tarm.

Er fôringsregimet i fjøset at oksene får kraftfôr to ganger pr dag setter dette begrensninger for kraftfôrtildelingen. Med høge kraftfôrmengder og få tildelinger kan et stivelsesrikt kraftfôr gi et dårlig vommiljø. Stivelsen brytes raskt ned, pH reduseres og kan gi acidose, og dermed påvirke fordøyelsen og helse på oksen generelt. Redusert fôropptak og diare kan være signaler på sur vom. Selv uten tydelige tegn på sur vom kan dyra ha subklinisk acidose og dermed redusert tilvekst.

Med et tidlig slått grovfôr vil en større andel av næringa oksen trenger komme fra grovfôret – og behovet for kraftfôr reduseres. Da vil Formel Linnea Biff være et godt alternativ. Blandingen er tilsatt mineraler og vitaminer for å dekke behovet ved 2,5 kg kraftfôr per dag. Ved tildelinger lavere enn dette bør dyra få tilskuddsfôr i tillegg.

Formel Linnea Biff i fôrplanen

En god fôring starter med en plan. Ønsket slaktevekt og alder kan være et utgangspunkt. Videre vil kjennskap om vekt og alder på dyret ved start være nødvendig. Når vi kjenner kvaliteten på grovfôret, har vi det beste utgangspunktet vi kan ha. OkseVekst er Felleskjøpets fôrplanleggingsprogram. Her kan vi beregne tilvekst, og hvordan rasjonen dekker behovet til oksen. Med Linnea Biff er det mulig å oppnå gode tilvekster med moderate kraftfôrmengder sammen med et godt grovfôr. Dette forutsetter gode forhold i fjøset som ikke reduserer tilveksten. Nok plass og hvile, samt et høgt fôropptak av grovfôr er en forutsetning for å oppnå høg tilvekst. Beregningene viser at vi fint kan oppnå tilvekster på lette raser opp mot 1450 – 1500 g/dag for Hereford og Angus, og 1500 g/dag for Simmental og Charolais på 3 kg Formel Linnea Biff. Dette krever et middels slått grovfôr med god gjæringskvalitet. I disse beregningene er det brukt et silofôr med 0,86 FEm, 13% protein og moderat gjæring. Limousin krever mer kraftfôr for høge tilvekster og bør få minimum 4,5 kg/dag for tilvekster opp mot 1500 g/dag.

Vi ser at det er fullt mulig å få til gode tilvekster med et kraftfôr uten soya og palmefett. Men det krever også en god kvalitet på grovfôret, og gode forhold i fjøset. Et nedsatt fôropptak, lave temperaturer eller høg luftfuktighet er forhold som kan sette ned tilveksten. Det samme gjelder nok eteplasser og plass til hvile i bingene.

Den største utfordringen er kanskje likevel å få det grovfôret man ønsker seg. Hver grovfôrsesong påvirkes av mange variabler, og kun fôrprøver kan gi oss en pekepinn på hvordan 2020 ble. Ønsker du en gjennomgang på fôrprøvene og en fôrplan kan du ta kontakt med din lokale fagkonsulent fra Felleskjøpet.

Vitamin- og mineraltildeling

Når det gjelder mineraltildeling er det hos mange et ønske om noe «enkelt og billig». Men hva er egentlig enkelt, og hva blir billig? Det kan virke enkelt å gi en mineralbolus om høsten og så tenke at dyra er dekt opp for vinteren. Men når det så oppstår kalvingsproblemer, slappe kalver og lite råmjølk fordi det ble for lite makromineraler, vitaminer og kanskje også protein, vil nok mange revurdere hva som er enkelt og billig. I tillegg er langtidsvirkende mineralboluser kun godkjent til beitebruk. Riktig tildeling av tilskuddsfôr til dyr som får begrensa mengder kraftfôr er viktig for god dyrevelferd. Det vil gi deg en enklere hverdag i fjøset og være en billig forsikring for en del produksjonssykdommer. Det finnes gode praktiske løsninger for de fleste situasjoner når det gjelder tildeling. Det er også et godt råd å bruke en fôrplan fremfor blodprøver når du skal se på hvilket behov din besetning har.

Tekst: Martha Grøseth

God forsyning av mineraler og vitaminer på beite og på innefôring er viktig for både dyrevelferd og produksjonsresultater. Foto: Martha Grøseth

Både makromineraler, mikromineraler og vitaminer har viktige funksjoner

Før du skal velge tilskuddsfôr til beite og til innefôring kan det være bra å kjenne til begrepene *makro*mineraler, *mikro*mineraler og vitaminer. Makro betyr stor. Disse mineralene trengs i større mengder, i *gram* per dyr og dag. Mikro betyr liten fordi disse mineralene trengs i små mengder, i *mikrogram* per dyr og dag. Vitaminene som drøvtyggeren trenger tilført er stort sett vitaminene A, D og E. De andre vitaminene produseres under normale forhold i de mengder som trengs av mikrobene i vomma.

I tabellen ser du de ulike mineralene og vitaminene, hvilken gruppe de hører til (makro/mikro) og noen av de viktigste funksjonene de har i dyret. Legg spesielt merke til alle funksjonene makromineraler har! Når vi snakker om oppbygning og funksjonalitet i muskulatur er det fort å tenke på den stripete muskulaturen i kjøtt. Men her er det like viktig å huske på den glatte (ikke viljestyrte) muskulaturen. Den er sentral i f.eks. sammentrekninger i vomma, i hjertet, i livmor (eller børen) og i spenekanaler. Det er viktig å også se sammenhengen mellom funksjonene. Om det er mangel på makromineraler slik at f.eks. spenekanalene ikke lukker seg som de bør, vil du kunne ha utfordringer med mastitt. Da hjelper det ikke nødvendigvis å bare gi mer selen.

For mikromineralene og vitamin A og D er det også lovgitte grenser for hvor mye man kan gi dyra. Både med tanke på dyrevelferd, men også for matsikkerhet. Dette er mineraler og vitaminer som bygger seg opp i f.eks. kjøtt, mjølk og lever, altså det som blir menneskemat. I tillegg er vinduet mellom for mye og for lite smalt også for dyrehelsa, særlig for selen og kopper. Følg derfor alltid anbefalingene som er gitt for tilskuddsfôret du bruker og det kan være en god tommelfingerregel å bruke et tilskudd om gangen (men med noen unntak).

gjør det enkelt!

Makromineraler (mineraler dyra trenger i større mengder)						
Kalsium	Fosfor	Magnesium	Kalium	Natrium	Svovel	Klor
Viktig for oppbygging og funksjonalitet i skjelett, nerver og muskler. Også viktig å her huske på sammentrekninger i den glatte muskulaturen som fordøyelsessystemet (f.eks. vomma), hjertet, livmora (børen) og spenekanalene i juret. Det bør også nevnes at makromineralene er sentrale for fôrutnyttelse og appetitt, mjølkeproduksjon, og for å unngå bl.a. mjølkefeber og graskrampe.						
Mikromineraler (mineraler dyra trenger i mindre mengder)						
Sink	Kopper	Selen	Kobolt	Mangan	Jod	Jern
Viktig for immunsystemet og inngår i flere antioksidanter. Viktig for å unngå mastitt, ødem, tilbakeholdt etterbyrd, hud og klauvsjukdommer, diare og muskeldegenerasjoner.						

Vitaminer		
A-vitamin	**D-vitamin**	**E-vitamin**
Immunforsvar og syn	Påvirker kalsium og fosfornivå	Immunforsvaret (antioksidant)

Velg tilskuddsfôr ut fra en fôrplan og ikke ut fra blodprøver

Det har i de siste årene vært en tendens til at det tilrådes å ta blodprøver for å si noe om mineralstatus. I noen tilfeller (oftest hos syke dyr) og for noen mineraler kan dette ha en hensikt, men i en normalsituasjon kommer man lenger med å se på hva man har og hva man trenger å tilføre fôrrasjonen ut fra behovet hos de ulike dyra. Altså en fôrplan. Det finnes fôrplanleggingsverktøy for både ammekyr og okser av ulike raser. Grunnen til at blodprøver ikke er et veldig godt verktøy for å se på mineralstatus er at det for mange av mineralene vil foregå en nøye regulering av innholdet i blodet og man vil dermed i liten grad se variasjon. For eksempel er flere av makromineralene med på å regulere blodets surhetsgrad, blodpH. Mange av kroppens funksjoner er avhengig av stabil blodpH og

Dyr på lave kraftfôrmengder trenger tilskudd – viktigst på innefôring, men også på beite

Beitegraset er i motsetning til høsta grovfôr rikt på A, D og E vitamin. Dette fordi en del vitaminer (spesielt D og E) går tapt ved konservering og lagring av det høsta grovfôret. Det blir som regel også bli for lite av flere av makromineralene. Makromineralinnholdet i grovfôr og beitegras avhenger av type gras, utviklingstrinn og gjødsling (der det gjødsles) og til og med været. Det er viktig å huske at det i hovedsak gjødsles for plantevekst. En vanlig utfordring er høyt innhold av kalium. Det setter ned magnesiumopptaket, men kan imidlertid løses ved å se på kaliumgjødslinga eller gi mer magnesium. Ved fôring av halm er det spesielt viktig å få dekt alle mineraler og vitaminer da det er spesielt lite i halm. Dyr på beite vil ha et behov for salt, altså natrium. Spesielt viktig er det om det er varmt og dyra svetter og hos dyr som mjølker da det går ut mye salt i både mjølk og svette. For mikromineraler er det gjerne plantesammensetningen og jordsmonnet som bestemmer innholdet i beite/grovfôr. Generelt er innholdet lavt i forhold til dyras behov, spesielt for kopper og selen, og det gjelder stort sett hele landet. Av disse årsakene tilsettes derfor mineraler og vitaminer i de fleste typer kraftfôr (med noen unntak), men når dyra får lite kraftfôr, vil det være behov for å supplere. I hovedregel sier vi at storfe som får mindre enn ca. 5 kg kraftfôr vil ha behov for ekstra tilskudd av mineraler og vitaminer. Vi kommer tilbake til praktiske løsninger i slutten av artikkelen.

Mineral	Hensiktsmessige undersøkelser for å oppdage mineral*mangel* *						
	Lever[1]	Blod[2]	Spytt	mjølk	Urin	Rasjonen[3]	Jordprøve[4]
Magnesium		Mg			**Mg**	Mg + K	
Kalsium		Ca[5]				**Ca**	
Fosfor						**P**	
Natrium/Kalium			**Na + K[6]**			Na + K	
Klor		Cl				**Cl**	
Svovel						**S**	
Kopper	**Cu**	Cu[7]				Cu: Mo	
Molybden						**Mo**	
Kobolt	Co	**Vit B12[8]**				**Co[9]**	Co
Jod				**I**			
Sink						Zn	
Mangan						**Mn**	
Selen		**GSH-PX[11]**					
Jern		**Hb[12]**					

**De foretrukne undersøkelsene er uthevet på grønn bakgrunn 1 Krever leverbiopsi 2 Serum, med mindre annet er oppgitt 3 Husk å bestemme tørrstoff i rasjonen 4 Tiltak på lengre sikt dersom man har bekreftet at det er mangel 5 Måling gir lite mening med mindre det er i tida rundt kalving eller ved helt spesifikke problem 6 Unngå forurensing fra forrester og (svette) hender. Et tips er å skylle munnhulen litt med en vannslange 10 minutter før prøvetaking (bruk fanghekk) og å bruke Na-frie skumsvamper til prøvetakingen i munnhulen. 7 Blodverdien faller ikke til levertilførselen er tydelig redusert 8 Gjelder sau 9 Koboltinnholdet i graset er sterkt avhengig av artssammensetning, jordas pH og avrenning 10 Egne Zn – frie blodprøveglass er nødvendige. Dropp i Zn nivå forekommer også ved akutte infeksjoner 11 Bestemmes i heparin-blod 12 Bestemmes i EDTA-blod, eventuelt sammen med hematokritverdier og MCV (mean corpuscular volume)*

Modifisert etter CVB 2005

›››

det er derfor viktig med begrensa variasjon. For mikromineralene lagres det f.eks. for kopper i levra. Det vil si at for å se på status må man ta en leverprøve. Nivået i levra kan komme svært lavt før man vil se det på blodprøver, og på samme måte har det f eks vært tilfeller der dyra har dødd av kopperforgiftning mens man i blodprøvene kun ser en svak økning. Man vil dermed være litt sent ute om man kun skal forholde seg til blodprøvene. Da er det bedre å være på forkant med en fôrplan for i størst mulig grad kunne forutse slike situasjoner. Vær oppmerksom på at høye kaliumnivå i grovfôret kan gi redusert magnesiumopptak og at kopperbehovet kan øke om molybdeninnholdet i jorda er høyt. Dette kaller vi for «antagonisme». For selen er det mest hensiktsmessig å måle innholdet av antioksidanten det inngår i (glutation peroksidase) da det har vist seg ikke alltid å være noen god sammenheng mellom seleninnholdet i serum og antioksidantstatus. Man skal også være oppmerksom på at laboratoriets referanseområder ikke er det samme som behovsnormer og at referanseområdene kan variere mellom laboratorier. I tabellen sees eksempel på hva de foretrukne undersøkelsene er for å oppdage mineral*mangel*. Legg merke til at du i stor grad kan avdekke mye i rasjonen (fôrplanen) og gjerne *før* mangel oppstår og så kan heller blodprøver til hjelp i mer spesielle situasjoner.

Proteinmangel hos kua før kalving kan gi svakfødte kalver

Selv om vi i denne artikkelen snakker om mineraler og vitaminer bør vi huske på at utfordringer i dyrehelsa også kan skyldes andre mangler. Det har vært mye fokus på selen når det kommer til kalvingsvansker og slappe kalver. Selen er viktig, men det er også gjort studier som har funnet en kobling til protein- og eller energimangel hos kua og svakfødte kalver og tidlig kalvedød. Særlig når grovfôret i de to siste månedene før kalving

Tilskuddsfôr med mineraler og vitaminer finnes i mange ulike former tilpassa praktiske forhold. Mineralsteiner og saltsteiner kan brukes både ute og inne i ulike holdere, pulver kan gis i ulike automater ute og inne og en del tilskuddsfôr kommer også i pelletert form for å bedre opptaket i enkelte situasjoner.

Foto: Martha Grøseth/Microfeeder.com

kommer under 10 % råprotein (som fort er tilfelle for halm og noen ganger også for seint høsta grovfôr). Teorien går blant annet på at det påvirker kalvens evne til å produsere kroppsvarme og at det også påvirker råmjølksproduksjonen negativt. For ammekua finnes det eget kraftfôr som har høy konsentrasjon av mineraler og vitaminer, men som også bidrar med protein, f.eks. Formel Ammeku Konsentrat. Mange har erfart at problemet med slappe kalver da bedrer seg og blir borte. Det kan ellers også være lurt å ha godt surfôr med litt høyere energi og proteininnhold (f.eks. litt tidligere høstetid) til tida rundt kalving om man ellers fôrer mye halm og seint høsta grassurfôr i den tidlige drektighetstida. I tillegg er det viktig å huske at det er år-til år variasjon i grovfôret. Det kan være det går greit det ene året, men med et annet resultat et annet år selv om fôringa tilsynelatende ellers er lik.

Praktisk utfôring – mange muligheter

Ungdyr og ammekyr på lave kraftfôrmengder og på beite trenger mineral- og vitamintilskudd. Også i rasjoner med mye alternative fôrmidler eller kraftfôr som ikke er tilsatt mineraler/vitaminer vil dyra trenge tilskudd. Har du både vår- og høstkalving er det viktig at det legges opp til å også kunne fôre de to gruppene forskjellig da behovet vil være ulikt i forhold til kalvingstidspunkt. Produktene finnes som pulver, steiner, bøtter og pellets for fleksibilitet i utfôring.

Produkter for fri tilgang: pulver, stein og bøtte

For fôring i fri tilgang kan ulike beholdere og automater med pulver brukes, samt mineralsteiner eller mineralbøtter som kan gis både inne og ute. I Pluss sortimentet til Felleskjøpet har vi også merket de produktene som bidrar med både makromineraler, mikromineraler og vitaminer med et «total» stempel. For eksempel er Pluss Ammeku et godt alternativ til nettopp ammekyr. Alternativt kan også produktene som heter Pluss Storfe brukes. Merk også at i Felleskjøpets Pluss sortiment skiller vi på mineralstein og saltstein bevisst. Mineralsteinen gir alle mineraler som trengs mens saltstein stort sett inneholder salt og enkelte inneholder noen mikromineraler. Opptaket av saltstein vil og skal være lavere enn av mineralsteiner. Om du synes det går mye mineralstein i forhold til anbefalt mengde (når du deler forbruket av stein på antall dyr og dager) kan man supplere med en saltstein slik at ikke særlig salthungrige dyr tar for mye mineralstein. Vi har nå saltsteiner uten mikromineraler som er fint å bruke sammen med andre tilskuddsfôr og disse kan brukes til alle dyreslag. På bruksanvisningen står det ofte at spedkalver ikke skal ha tilgang. Dette er på grunn av grensene for mikromineraler og vitaminer. Det kan løses ved å sette mineralsteinen litt opp i høyde på stein, egnede holdere du kan få kjøpt, staur eller i tre siden den har hull gjennom steinen for oppheng. Denne kan også henges opp innendørs på innredning o.l. For å beskytte steinene mot nedbør finnes mange hjemmesnekrede patenter ved hjelp av f.eks. avkappa syrekanner som beskyttelse.

Produkter for tildeling: pelletert tilskuddsfôr og pulver

Individuell tildeling av mineraler og vitaminer kan skje enten gjennom automat som tildeler en viss mengde, du kan strø pellets eller pulver oppå grovfôr og kraftfôr eller blande inn i grovfôret eller i en fullfôrrasjon (som blir en mellomting mellom tildeling og fri tilgang). Strever du med opptaket hos dyra kan det være greit å prøve pelletert tilskuddsfôr som da er blanda ut med mer smakelige bærestoff. For fullfôr finnes egne blandinger. Disse er gjerne tilpasset fôring med alternative fôrmidler, de kommer i storsekk og de kan være prisgunstige siden det er mindre smakstilsetninger. Til ammekyr er også Formel Ammeku konsentrat et godt alternativ. Det er mellomting mellom det pelleterte tilskuddsfôret under Pluss merket og det vi kaller «vanlig» kraftfôr under Formel merket. Men vær oppmerksom på at det i motsetning til vanlig kraftfôr må gis i begrensa mengder, ikke mer enn ca. 1,5 kg.

Mineralbolus – til beite

Langtidsvirkende mineralboluser er i dag per definisjon kun godkjent til bruk på beite. Det vil fort mangle vitaminer og makromineraler om man bruker dette i tida dyra står inne. Om man ved bruk av mineralbolus også ønsker å tilføre makromineraler og vitaminer finnes det blandinger som ikke er tilsatt mikromineraler, f.eks. Pluss Makro og vitamin slik at du ikke kommer utover lovlig tillatt innhold i dagsrasjonen for mikromineraler.

En billig forsikring

Om du ser på kilopris og sammenligner med kraftfôr kan det virke dyrt, men om du ganger opp med anbefalt mengde (som ofte er i størrelsesorden 100 gram/dyr/dag) vil du fort se at tilskuddsfôr er en billig forsikring mot hva kun en utkalling av veterinær, en død kalv eller mange ekstra arbeidstimer i fjøset med syke dyr koster deg.
Gjør det enkelt!

Da er det bare å ønske lykke til valg av tilskuddsfôr til beite og innefôring. Og velg ut fra ditt fôrgrunnlag og din produksjon og ta rådene fra diverse facebookforum med en klype salt. Det er mange gode erfaringer og praktiske løsninger der ute, men det er også en god del tvilsom «rådgiving»

Hvordan gikk det med beiteparasittene i år?

Beitesesongen går mot slutten og mange kjøttfe har hatt en lang og god periode på sommerbeite. Det er mange gevinster ved å ha dyrene på beite, men snyltere (beiteparasitter) kommer ingen storfe seg helt unna når de nyter gressets glade dager.

Tekst: Tonje Opsal, stipendiat, Institutt for produksjonsdyrmedisin, NMBU – Veterinærhøgskolen
Lisbeth Hektoen, førsteamanuensis, Institutt for produksjonsdyrmedisin, NMBU – Veterinærhøgskolen

Flere beiteparasitter overvintrer på jordene fra forrige beitesesong og er klare til å invadere dyrene rett etter utslipp. I motsetning til mange andre sykdommer, er det ikke mulig å utrydde beiteparasitter fra en besetning. Nøkkelen blir derfor å klare å leve med parasittene på en bærekraftig måte. Det betyr at man må legge opp til en strategi tilpasset hver enkelt besetning, der beitetiltak og eventuell behandling settes inn på et gunstig tidspunkt med tanke på både parasittenes livssyklus og utnyttelse av de beiteressursene man har på gården.

Både graden av infeksjon samt alder og stress-nivået til hvert individ avgjør hvor påvirket dyret blir av beiteparasitter. Dersom byrden av snyltere i dyret er høy, kan det bli en stor belastning for kroppen, noe som igjen har en innvirkning på både helse og produktivitet. De yngste dyrene tåler snyltere dårligere enn de som er eldre ved beiteslipp. Fellestrekkene ved infeksjon med de forskjellige beiteparasitter er relativt like med redusert tilvekst og forutnyttelse. Kalvene og ungdyra kan bli utrivelige og slappe med matt pels. Diaré av varierende alvorlighetsgrad kan forekomme hos førstegangsbeitende dyr med uttørking og avmagring, og spesielt ved en koksidieinfeksjon kan blodig diare utvikles. Ved infeksjon med lungeorm kan dyrene bli kortpusta og utvikle en kraftig hoste, men dette forekommer relativt sjelden i Norge.

Dyr som har gjennomgått en beitesesong før er mer motstandsdyktige mot konsekvensene av parasitter, men kan ha skjulte symptomer som redusert appetitt og nedgang i melkemengde. Utenlandske studier har anslått et tap i mjølkemengde på 0,35 – 1 liter per ku per dag på infiserte mjølkekyr. I ammekuproduksjon er det mer interessant å estimere endring i slaktevekt og slaktekvalitet.

Studier som har sett på tilveksthastigheten til førsteårsbeitende har funnet en forskjell i tilvekst på 150 – 315 gram/dag i favør av dyr som har ingen eller svært lave nivåer av parasitter. En redusert vektøkning gjennom dyrets første beitesesong er et tap hvert individ bringer med seg videre, i hvert fall fram til slutten av andre beitesesong. Kroppsvekt har en positiv sammenheng med melkeproduksjon og reproduksjonsevne og derfor kan redusert vekst i dyrets første livsfase føre til økonomisk tap gjennom dyrets videre produksjonsliv. Samtidig vil eksponering for parasitter føre til immunitet som kan beskytte mot produksjonstap hos voksne kyr. Dermed ligger kunsten i beitehåndteringen i å gi dyrene nok erfaring med snyltere til å bli motstandsdyktige individer, samtidig som produksjonstapet ikke blir for stort i prosessen.

Beiteparasitter i fokus

Det pågår nå et forskningsprosjekt på beiteparasitter ved NMBU- Veterinærhøgskolen som skal se på utbredelsen og konsekvensene av beiteparasitter på norske melke- og ammekyr, spesielt løpeormen Ostertagia ostertagi og den store leverikten Fasciola hepatica. Mulighetene for utvikling av forbedrede diagnostiske tester skal også undersøkes. Prosjektet er finansiert med midler fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) og med bidrag fra TINE, Animalia og NABAS (Norwegian Antibodies).

I 2018 ble det sendt ut en spørreundersøkelse av veterinærstudenter ved NMBU (Ane Hoel Høiseth, Ida Beate Kampesveen og Ingar Samseth) til en andel av medlemmene i Storfekjøttkontrollen. En lignende spørreundersøkelse ble sendt ut av prosjektet i vinter til mjølkekuprodusenter. Dette ga oss nyttig informasjon om beitebruk til både ammeku og mjølkeku i Norge, samt opplysninger om hvordan beiteparasitter håndteres i besetningene. Denne informasjonen ønsker vi nå å bruke for å finne de beste løsningene for parasitt-håndtering under norske forhold.

Sommertakter for den norske ammekua

Ifølge data fra spørreundersøkelsen går de norske ammekyrne i gjennomsnitt i overkant av 5 måneder på beite per år. Over halvparten av dyrene blir sluppet i mai og om lag 1/8 av besetningene går ute på beite hele året. I de fleste besetningene ble det benyttet innmarksbeite mesteparten av sesongen, mens om lag 30 % hadde en mer utstrakt bruk av utmarksbeite.

I ammekubesetninger er det naturlig at voksne og unge dyr beiter sammen. Ifølge tall fra spørreundersøkelsen lar 80% av besetningene ammekyr med kalv beite sammen med ungdyr. På denne måten blir det mindre smitte i beitet da eldre dyr skiller ut mindre parasitter. Nesten en tredjedel av kjøttfeprodusentene som svarte hadde også småfe, og det er da naturlig å sambeite disse dyrene eller rotere på beitene mellom de to artene. Dette vil også føre til mindre smittepress da de fleste beiteparasittene i liten grad smitter mellom artene. Det er i høy grad de samme beitene som benyttes til de førsteårsbeitende kvigene hvert år. Dette er et av funnene som kan tyde på at en del norske besetninger kan ha produksjonstap relatert til parasitter.

Kurukene kan være kilde til parasitter.

Det er velkjent at det sjelden tas avføringsprøver for å kontrollere forekomst av beiteparasitter i den enkelte storfe-besetningen. Dette samsvarer med funn fra spørreundersøkelsen, der kun 9 % (55/643) svarte bekreftende på spørsmål om bruk av diagnostikk. Dette er ofte begrunnet med kostnaden og arbeidet forbundet med å få dette utført. 23 % av respondentene svarte at det ikke ble gjort noen tiltak ved mistanke om snyltere på beite. Med økt fokus på beiteparasittene håper prosjektet å stimulere frem en bevissthet rundt denne viktige årsaken til skjulte tap i produksjonen, slik at riktige tiltak lettere kan settes i verk.

Trusselen på våte beiter

På sørvestlandet og enkelte andre områder i lavlandet der det er lange og milde somre, er forholdene gode for at den store leverikten skal fullføre sin livssyklus. Parasitten må gjennomføre sin utvikling gjennom å bli tatt opp av en leveriktesnegl (Galba truncatula). Dette er en av de vanligste sneglene i ferskvann i Norge og finnes på grunt vann, ofte i eller like over vannkanten. I sneglen blir forløperen til det infektive stadiet til leverikten nådd. Beitedyr blir derfor ikke smittet så lenge denne sneglen ikke er til stede. Smitten skjer hovedsakelig på sensommmeren og høsten, og symptomene forekommer på senvinteren. Det er sjelden å se synlige symptomer på storfe i Norge, men trolig er det store produksjonstap i angrepne besetninger.

På slakteriene blir funn av leverikter og skade på lever som følge av denne parasitten registrert. På grunnlag av disse dataene kan man se stor variasjon på hvor hardt angrepet de forskjellige besetningene er, selv om de befinner seg i samme geografiske område. Beitehåndtering er en svært viktig faktor for smitte med leverikter. På dårlig drenerte beiter kan leverikter bli et stort problem i besetningen, og her er forebyggende tiltak som grøfting og drenering avgjørende. Områdene kan også bli gjerdet inn eller unngås ved andre tiltak.

Oppskrift for trøbbel i beitesesongen

En «oppskrift» for å få problemer med snyltere i beitesesongen er å ha en høy dyretetthet, bruke de samme områdene hvert år og gjennom hele sesongen, samt å la kun en dyreart og en alders-gruppe benytte det samme beitet samtidig. Under disse vilkårene kan det bli lagt et grunnlag for høyt smittepress der dyrene tar opp en stor mengde med parasitter på kort tid, og det kan føre med seg trøbbel med tilveksten og klinisk sykdom. Ifølge data fra spørreundersøkelsen var hele 80 % av ammeku-bøndene fornøyd med tilveksten, samtidig som kun en tredjedel av bøndene foretok tilvekstmåling. Det kan være en fordel å legge inn enten veiing eller brystmåling ved utslipp og innsett fra beitet, slik at man har bedre oversikt over den faktiske tilveksten og en pekepinn på beitekvaliteten fra år til år. Dermed kan man også lettere bli oppmerksom på variasjoner i tilveksten.

Planlegging mot neste sommer

Bevisst bruk av de beiteressursene man har tilgjengelig kan redusere parasittbelastningen på beite. Flere tiltak kan vurderes alt etter hvordan driftsopplegget er i besetningen. ›››

Rotér beitene til de førstegangsbeitende: Det er de yngste dyra som skal ut i sin første beitesesong som er mest utsatt for snyltere, samtidig som det er de som skiller ut flest egg. Det samme beitet bør derfor ikke brukes til de yngste hvert år, eller man kan unngå å bruke dette beitet til ungdyra den første halvdelen av beitesesongen.

Beiteskifte: Dyr som er smittet vil etter en periode skille ut egg slik at smittebelastningen i beitet bygger seg opp utover sommeren. Ved å skifte beiter gjennom sesongen eller flytte dyra på utmarksbeite fra midten av juli kan man redusere smittepresset.

Å ikke bruke beitearealene til beite en sesong kan ha en gunstig effekt. Pløying er effektivt for å fjerne beiteparasittene fra beitet, og kan med fordel gjøres hvert andre eller tredje år.
Vekselbruk og sambeiting: Som nevnt er sambeiting med andre dyrearter en god strategi gjennom sesongen. Alt etter hva som passer driftsopplegget, kan man vurdere å bruke beitet til storfe et år og til småfe eller hest et annet år, eller man kan veksle beite gjennom beitesesongen. Ved å ha flere dyrearter på beitet samtidig blir også smittepresset fra parasitter redusert.

Utsatt beiteslipp: Parasittlarvene som kan infisere dyra klatrer opp på graset i slutten av juni, før flesteparten dør ut i løpet av den neste måneden. Å utsette beiteslippet til juli, kan derfor bidra til å redusere parasittbelastningen. Men dette må selvfølgelig ses i sammenheng med hvilke beiteressurser man har.

Bruk av parasittmidler kan være et effektivt tiltak i mange besetninger som sliter med snyltere og har begrenset med beiteareal. Syke dyr bør behandles med egnet middel samt få symptomatisk behandling som f.eks. væsketilførsel. Forebyggende medikamentell behandling kan gis tidlig i beitesesongen, enten som påhellingsvæske eller i form av bolus som legges ned i vomma før utslipp av førstegangsbeitende. Disse slipper ut parasittmiddel med jevne mellomrom utover beitesesongen. Våre undersøkelser tyder på at mange bønder gir parasittmidler uten at man vet noe om smittebelastningen på beitet. Å unngå unødvendig bruk av parasittmidler er svært viktig for at effekten av disse bevares og at klinisk sykdom kan behandles i fremtiden. Overforbruk, og rutinemessig bruk over lang tid, er en risikofaktor for utvikling av resistens hos parasittene. Ved resistens vil parasittene tåle behandlingen og midlene ha liten eller ingen effekt. Det er også viktig at parasittmidler doseres til dyrets vekt, da anvendelse av for lav dose også er en viktig faktor for resistens. Dette gjelder kanskje spesielt bruk av bolus til ammekyr, da disse kun skal benyttes til individer som er fullt utviklede drøvtyggere og har en vekt mellom 100 og 250 kg gjennom hele behandlingsperioden. En kjøttfekalv har ikke nødvendigvis oppnådd full drøvtyggerfunksjon ved 100 kg og kan veie over 250 kg ved siste frigivelse av parasittmiddel fra depotbolusen. Det oppfordres til en gjennomtenkt plan for beitebruk framfor å bruke medikamenter for en langsiktig håndtering av innvollssnyltere.

GLATT SPALTEPLANK?

Vi har spesialutstyr for sklisikring av spalteplank og åpne skrapearealer.

Vi tar oppdrag over hele landet!

STRAND MASKIN AS

2648 Sør-Fron. 97075405 post@lauvaasen.net

Prøvetaking
For å få en oversikt over hvilke innvollssnyltere som finnes i sin besetning er den beste metoden per i dag å ta avføringsprøver av et utvalg på minst 5 – 10 dyr. Prøvetaking på riktig tidspunkt og av riktige dyr kan gi informasjon om parasittbelastningen på beitet og om det er nødvendig med tiltak for å ivareta helse og produksjon hos dyra. Du kan spørre veterinæren din om råd.

Fokus i fremtiden
Beiteparasittenes påvirkning på dyrene er komplekst, og avhenger av en rekke faktorer som parasitten selv og de individuelle dyrene, samtidig som det varierer fra gård til gård. Et fokus i dagens forskning er å finne gode metoder for å fastslå hvor mye parasittene påvirker produksjonen i de ulike driftsformene. Derfor er et mål for fremtidens parasittbehandling ikke å bekjempe parasitter til et så lavt nivå som mulig, men å balansere gårdens ressurser når det gjelder fôr og beitearealer opp mot innsatsfaktorer som medisiner, for deretter å se på hvordan dette påvirker infeksjonsnivået og økonomien på den enkelte gård. Det er bonden selv som tar avgjørelsen på hvordan håndteringen av beiteparasitter gjøres på sin gård og bærer kostnadene av disse beslutningene. Kunnskap og bedre rådgiving om hvordan parasitthåndtering gjøres best på den enkelte gården blir derfor det viktigste fokuset i fremtiden.

FAKTA

De vanligste beiteparasittene på storfe

Løpeorm (Ostertagia ostertagi)
- Opptrer ofte sammen med tynntarmsorm (Cooperia oncophora)
- Parasittene overvintrer i beitet
- Symptomer fra 3 – 4 uker etter beiteslipp, men kan også forekomme på sensommer/høsten
- Forårsaker skader i løpen, som fører til redusert appetitt og forstyrret fordøyelse
- Utrivelige kalver og ungdyr med redusert tilvekst er det vanligste funnet
- Diaré, som kan være kraftig og vandig eventuelt med uttørking, forekommer ved høyt smittepress
- God immunitet oppnås i dyr som har vært eksponert i tidligere beitesesonger

Koksidier (Eimeria, encellet parasitt)
- Parasittene overvintrer i beitet
- Symptomer 1 – 2 uker etter beiteslipp med diaré, som kan være blodig
- Forårsaker skader på tarmslimhinnen
- Rask behandling nødvendig

Den store leverikten (Fasciola hepatica)
- Vanligst på sørvestlandet og andre områder med fuktig og mildt klima
- Opptrer på beiter med gode vilkår for snegler, parasittens mellomvert
- Symptomer hos storfe er ofte kroniske og milde og opptrer gjerne vinterstid, med dårlig matlyst, vekttap og redusert ytelse
- En viss immunitet oppnås hos voksne

TILHENGERE TIL LANDBRUKET

Det største utvalget av solide dyrehengere til landbruket

IFOR WILLIAMS TA510 14x7 DYREHENGER

Solid dyrehenger med praktiske løsninger.
Leveres med 1 eller 2 etasjer.

Pris fra kr. 90.000 eks. mva

Totalvekt: 3500 kg
Lasteevne: 2315 kg
Egenvekt: 1185 kg

IFOR WILLIAMS TA5 10x7 DYREHENGER

Solid dyrehenger med praktiske løsninger.
Leveres med 1 eller 2 etasjer.

Pris fra kr. 79.000 eks. mva

Totalvekt: 2700 kg
Lasteevne: 1790 kg
Egenvekt: 910 kg

IFOR WILLIAMS NORGE AS
Rudsvegen 9 2360 Rudshøgda
Tlf. 623 44 141 Mail. post@iwt.no

Se vårt store utvalg av dyrehengere i forskjellige størrelser på www.iwt.no

GoodAnimal

Tekst: Hilde Bjørkhaug, professor i sosiologi ved institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU. Innleid prosjektleder til Ruralis.

Hva mener vi med god dyrevelferd i husdyrproduksjon?

Hvorfor er vi uenig om hva som er god dyrevelferd i husdyrproduksjonene? Dette er et av de spørsmålene som dannet utgangspunkt for å utvikle forskningsprosjektet GoodAnimal – God dyrevelferd for bærekraftig fremtid. Prosjektet ble utviklet med bakgrunn i observasjoner av dyrevelferd som et nytt og eskalerende konfliktfelt i samfunnsdebatten. Konflikten vi observerer står delvis mellom forbrukere og bønder, men også mellom bønder og myndigheter, og i økende grad også bønder imellom. I tillegg observerer vi at det utvikles nye og private former for styring av dyrevelferd gjennom merking av mat, slik som dyrevernmerket til Dyrevernsalliansen.

Er ikke Norge verdensmester i dyrevelferd? Eksponering av dyretragedier, avvikling av husdyrhold på gårder og velferdsutfordringer kan tyde på at standarden ikke er høy nok alle steder. Psykologiske, strukturelle og holdningsmessige forklaringer brukes og kan være gyldige. Etterspørsel etter billigere mat møter miljø- og dyrevelferdsmessige krav i døra. Vårt forskningsprosjekt ligger i interessekonfliktene som har oppstått rundt dyrevelferd de senere årene.

Interesse for dyrevelferd er imidlertid ikke noe nytt og kunnskapen om hva som bør definere god dyrevelferd har utviklet seg over tid. Strukturendringer i husdyrproduksjonen, fra å være mange små gårder med få dyr til store gårder med mange dyr, har medført etterspørsel etter og utvikling av ny kunnskap om - og nye krav til husdyrhold. En viktig historisk milepæl var arbeidet som Brambell-kommisjonen utførte om dyrevelferdsbegrepet for den britiske regjeringen på 60-tallet. Kommisjonens arbeid ledet til de retningslinjene for dyrevelferd som vi kjenner som dyrenes fem friheter; frihet fra sult, tørste og feilernæring, frihet fra fysisk ubehag, frihet fra smerte, sykdom og skade, frihet til å utøve normal adferd og frihet fra stress frykt og stress. Disse har vært førende for utvikling av regelverk om dyrevelferd også i Norge.

GoodAnimal tar utgangspunkt i at god dyrevelferd i et etisk forsvarlig husdyrhold er et grunnleggende premiss i et bærekraftig matssystem. Våre, forstått som samfunnet sine verdier og holdninger, har innflytelse på matproduksjonen. Hvis befolkningen endrer oppfatninger om dyrevelferd, kan det føre til betydelig risiko, men også muligheter for norsk husdyrproduskjon, slik som tydeliggjøring av gode dyrevelferdspraksiser. I GoodAnimal vil vi studere samfunnets verdier og holdninger til dyrevelferd, forskjeller i oppfatninger og endringer i disse over tid, og diskutere betydning disse har for dyrene og produsentene.

Det overordna målet til prosjektet er å fremskaffe kunnskap som kan redusere risiko og øke mulighetene for bærekraftige praksiser for husdyrhold på norske gårder og i verdikjeden for mat. Gjennom fire delmål skal vi jobbe for å svare på problemstillingen.

Det første delmålet er å avdekke hvordan samfunnsmessige holdninger til, og oppfatninger av dyrevelferd endres, og hvordan slik endring påvirker bøndenes oppfatninger av eget og det som anses som «gode bønders» husdyrhold. Det handler altså om i hvilken grad og hvordan samfunnsdebatten påvirker produsentenes forhold til dyrevelferd. Er norske bønder i ferd med å miste eierskapet til kunnskap om hva som er god dyrevelferd? Til hva det er som definerer en god bonde?

For å svare på disse spørsmålene har vi gjennomført spørreundersøkelse til et representativt utvalg av den norske befolkningen. I spørreundersøkelsen har vi brukt både spørsmål som tidligere er stilt i norske og internasjonale undersøkelser og utviklet nye spørsmål om folks verdier og holdninger til dyrevelferd og deres praksiser knyttet til forbruk av kjøtt. I tillegg har vi gjennom Ruralis' spørreundersøkelse til bønder, gjentatt noen av de samme spørsmålene slik at vi kan sammenligne svarene. Når vi skal analysere data fra den norske befolkningen kan vi avdekke eventuelle endringer i holdninger og forbruksmønster over tid. Vi kan videre avdekke om det er systematiske forskjeller i holdninger og gå dypere inn i hva som kan forklare slike forskjeller. Dette er en pågående forskningsaktivitet i prosjektet.

Det andre delmålet er å identifisere sentrale arenaer hvor kunnskap og meninger om dyrevelferd mobiliseres eller bestrides. Hvor foregår diskusjoner om hva som er god dyrevelferd? Hva er diskusjonenes kraft? Kan de rokke ved det som vi kalle jordbrukets samfunnskontrakt – enigheten mellom bønder, myndigheter og befolkning om at vi skal ha, og vil betale for, matproduksjon i Norge? Både tradisjonelle media og sosiale medier er steder hvor diskusjoner om dyrevelferd utspiller seg. Vi har observert at det gjennom siste tiår har vært en betydelig vekst i antall saker som omhandler dyrevelferd i norsk presse. Det er selvsagt et mangfold av saker og det er ikke nødvendigvis negativt nytt om dyrevelferd eller husdyrproduksjon som dominerer sakene. Mange saker kan kategoriseres som uenighet i hva som skal vektlegges innenfor det som defineres som god dyrevelferd. Er faktorer knyttet til dyrenes biologiske helse, psykologiske velvære eller mulighet til mest mulig naturlig liv? I GoodAnimal skal vi gjøre en systematisk analyse av mediatekster om dyrevelferd.

En annen arena hvor det har vært vekst i interesse for dyrevelferd er i vitenskapelige fora. Vi har observert stor økning i antall vitenskapelige artikler om dyrevelferd de siste tre tiårene spesielt. Det foregår mye forskning knyttet til dyrevelferd i veterinærmedisin, men interessen for å bygge kunnskap på tema er stor innenfor humaniora (etiske problemstillinger) og innenfor samfunnsfagene. I GoodAnimal studerer vi også denne arenaen for diskusjon om dyrevelferd.

Det tredje delmålet går ut på å sammenligne forbrukernes oppfatninger om hvordan bønder best bidrar til å oppnå god dyrevelferd med veterinærmedisinske perspektiver på dyrenes fysiologiske funksjon (helse), naturlig adferd og hvor dyrs subjektive opplevelser tas i betraktning. Her utfordres ekspert og lekmanns kunnskap. Hvem skal bestemme hva som er god dyrevelferd? Satt på spissen: Det som kan måles gjennom ekspertens fagkunnskap eller lekmanns følelser? I moderne husdyrproduksjon kan det oppstå konflikt mellom disse perspektivene. I GoodAnimal vil vi gå inn i verdikjeden for mat og diskutere case hvor slike konflikter oppstår, og invitere til bred dialog om hvordan uenighet kan håndteres.

Det fjerde delmålet er nettopp å anvende resultat fra studier i verdikjeden, fra bonde til butikk, av befolkningens holdninger og analyse av offentlige og faglige debatter i en åpen dialog rundt etiske utfordringer i husdyrproduksjon. Vi vil invitere til en deliberativ prosess, det vil si en prosess hvor fakta og argumenter utforskes og avveies i felleskap. Formålet med en å metodisk anvende en slik prosess, er både å skape et rom deltagelse i GoodAnimal og basert på resultater fra prosessen designe mer presise verktøy og prioritere handlinger som kan anvendes av jordbruket, næringsmiddelindustri og statlige organer i et samarbeidet som fremmer god dyrevelferd i husdyrproduksjonene.

GoodAnimal er satt sammen av forskere med ulik fagbakgrunn. Prosjektet ledes av Ruralis-Institutt for rural og regionalforskning i Trondheim. Med seg har forskere i Ruralis statsviter, sosiolog og filosof fra NTNU, veterinærer fra Animalia og fra Norsøk og forskere fra Sifo, OsloMet. Fagfeller fra universitet i Nederland, New Zealand, England og Canada er med som ressurspersoner i prosjektet. Professor Hilde Bjørkhaug, NTNU, er prosjektleder for GoodAnimal. Ta gjerne kontakt via hilde.bjorkhaug@ntnu.no eller besøk prosjekthjemmesiden for nyheter https://ruralis.no/prosjekter/goodanimal-god-dyrevelferd-for-baerekraftig-fremtid/
Prosjektet hadde oppstart i 2019 og varer ut 2022. Renate Marie Butli Hårstad, Ruralis, er dr.gradsstipendiat på prosjektet.

Maxammonkorn:
Ideelt for en sunn og lønnsom fremfôring av ungdyr.

- 98 % Norsk
- 100 % Alkalisk korn
- Under 1 % finmateriale, grovmalt

«Årets slakteresultat er det beste noensinne. 416 kg, U-, 3 15 mnd Maxammonbygg, poteter og silo»
Anders Grønnerud, Kongsvinger

«Vi nådde målet vårt om 1700 g/dag med Maxammonbygg»
Ragnvald Jahr, Kongsvinger

Maxammonkorn kan leveres i storsekk, løst, blåst i silo eller i rundballer

GJØLSTAD GÅRD A/S

Kontakt: Ole Sverre Larsen tlf. 920 55 254, eller via e-post osl@gjolstadgard.no

www.gjolstadgard.no

TENK SIKKERHET VED HÅNDTERING AV STORFE
-Bateman behandlingsbokser og handlingssystemer!
Behandlingsbokser fra kr 25.000,- Kontakt oss for et godt tilbud

VI HAR GODE PRISER
PÅ TRU-TEST VEIEUTSTYR.
Passer til alle Batemans behandlings-bokser for storfe og sau!

HAGIA Karmøy
Bønesvegen 70, Torvastad
Tlf. 52 84 67 88
MAN-FRE 07-17
LØRDAG 09-14
Vi har eget verksted og delelager!

PLASTPLATER, DET SMARTE VALGET.

Plastplater til alle formål. PP og PE plast

- melkerom
- tekniske rom
- våtrom
- husdyrrom
- egnet til ALLE dyreslag
- upåvirket av fukt og skitt
- enkle å holde rene/vaske
- lette å bearbeide/montere

-10% PÅ HEL PALL

Stort utvalg av lagerførte varer i Norge. Tykkelse 1,5 - 42 mm.

Bergerud Gard
1735 Varteig
918 45 004
ole@bergerud-gaard.no
www.bergerud-gaard.no

HEREFORD – EN ROLIG OG ROBUST RESSURSUTNYTTER

Foto: Reidun Sande.

NORSK HEREFORD
NATURLIG GOD

Minst dødfødsler og best overlevelsesevne på kalvene frem til avvenning
Høyt grovfôropptak og god fôrutnyttelse

Hereford i krysning: gir roligere dyr, økt livskvalitet og smakfullt kjøtt.

www.hereford.no

Tiroler Grauvieh – nok mjølk til kalven

- God tilvekst og lavt fôrforbruk
- Lett og nøysom ku, spesielt god i terreng og i økologisk drift
- Mjølker godt – noe som gir god tilvekst på kalven
- Oksekalvene tåler godt intensiv oppfôring uten å bli feite
- Meget god fruktbarhet – Svært gode bein og klauver
- Et mordyr med innslag av Tiroler Grauvieh vil være av de beste mordyrene i norsk kjøttfeproduksjon med tanke på moregenskaper og slakteklassifisering
- Gode slakteklasser og lite fettrekk gir god økonomi
- En allsidig rase – perfekt for Distrikts-Norge

Kampanje for nye medlemmer:

Flere eiere av Tiroler Grauvieh kan nyte godt av medlemskap i foreninga og vi har nå kampanje på innmelding:

- Nye medlemmer får 1 år gratis medlemskap i Norsk Tiroler Grauvieh, T-skjorte og målebånd.
- Vi øker på semin og oppfordrer til å fortsette det gode arbeidet med inseminering med tirolerokser i både reine- og blandingsbesetninger: Alle medlemmer i Norsk Tiroler Grauvieh Forening får 100 kroner i refusjon per kjøpt dose semin. Se oksekatalogen på **www.tyr.no**

NTG har målsetting om å bli best på vektregistrering. Vi trekker ut en produsent blant de som har 100 % registrerte fødsels- og 200-dagersvekter i Storfekjøttkontrollen. Vinneren blir tildelt semin for en verdi av kr 5000,- (gjelder Tiroler Grauvieh).

– nok mjølk til kalven!

NORSK TIROLER GRAUVIEH

Følg oss på Facebook og Instagram for oppdateringer
Norsk Tiroler Grauvieh Forening, norsktirolergrauvieh
post@tiroler.no | tiroler.tyr.no

eurofins | Agro

Eurofins Agro Testing Norway AS
grovfor@eurofins.no
tlf. 92 23 99 99

Nye indekser gir grovfôranalysene større verdi

Konserveringsindeks

Hjelper deg å vurdere om ensilerings-prosessen er vellykket og om fôret er lagringsdyktig.

Varmgangsindeks

Et verktøy for å oppdage risikoen for varmgang i tide, slik at tiltak kan settes inn for å minimere verditap i fôret.

N-indeks og S-indeks

Viser om nitrogen- og svoveltilgangen i jorda har vært tilstrekkelig for optimal protein-oppbygging i fôret, og hjelper deg å tilpasse gjødslingen neste sesong.

N- og S-indeks inngår nå i vår standard analyse-pakke "NIR næringsinnhold gressensilage" uten tillegg i prisen!

Les mer om våre indekser på www.eurofins.no

Tekst: Silje Johnsgard.

Helseregistrering i Storfekjøttkontrollen

Registrering av helseopplysninger er viktig. Under Registrering -> Helse kan man registrere behandling av syke dyr, men også forebyggende behandlinger mot f.eks. snyltere eller lus. Alle forebyggende behandlinger har sin diagnosekode + 500. Se helsekortet for hvilken kode du skal benytte.

Dersom din veterinær rapporterer inn sine besøk til Dyrehelseportalen, så vil hendelsene automatisk overføres til Storfekjøttkontrollen. Dette gjelder kun på individnivå, flokkbehandlinger må registreres manuelt. Du vil se informasjon om siste innlesing fra Dyrehelseportalen på Oppslagstavla. Ved å klikke på datolinken kan du se hvilke data som er overført. Dersom noe er feil, må du kontakte din veterinær og få han/hun til å rette i Dyrehelseportalen. Da vil korrekte data overføres til Storfekjøttkontrollen og oppdatere seg snarlig.

Dersom du skal registrere mange helseopplysninger med samme dato og kode anbefaler vi at du benytter masseregistrering.

Produksjonstilskudd

Søknadsfrist for produksjonstilskudd er 15. oktober 2020, med telledato 1. oktober. Rapporten Produksjonstilskudd i Storfekjøttkontrollen kan hjelpe deg med noen av tallene du trenger til søknaden. Blå tall er klikkbare slik at du kan få opp mer info om hvilke dyr som ligger bak tallene. Dette kan hjelpe deg til å avdekke eventuelle feil eller mangelfulle registreringer.

Kort om Dyrehelseportalen

Dyrehelseportalen (DHP) er et nettsted for registrering av helsedata, inseminasjon og uthenting av matkjedeinformasjon.
Tanken er at enkel og sikker registrering skal sikre at data av god kvalitet blir rapportert. Prinsippet om at data skal rapporteres en gang ett sted og deretter være tilgjengelig for alle som har rettmessig behov for dem, ligger til grunn. Dyrehelseportalen er et samarbeid mellom Animalia, Tine og Geno.

I DHP registrerer veterinærer behandling av matproduserende dyr. Informasjon om legemiddel og tilbakeholdelse kan så hentes ut av slakteriet i form av en rapport som heter Matkjedeinformasjon (MKI). I denne rapporten finnes også annen relevant informasjon for slakteriene, for eksempel KSL-status.

Som produsent kan du også logge inn på dhp.animalia.no (samme brukernavn og passord som i Storfekjøttkontrollen). Under «Mitt arkiv» finner du informasjon om veterinærbehandlinger registrert i din besetning. Du kan også registrere behandling på egne dyr her. Som nevnt kommuniserer disse systemene med hverandre, så disse muligheten har du også på din side i Storfekjøttkontrollen.

Rapport: Fruktbarhet, ku- og kalvehelse

Denne rapporten gir en oversikt over fruktbarhet og helse på både ku og kalv siste fem år. Under fruktbarhet finner man informasjon knyttet til kalvingsregistreringer, for eksempel gjennomsnittlig innkalvingsalder og kalvingsintervall. Man får også informasjon om eventuelle behandlinger knyttet til fruktbarhet registrert av veterinær.

Under Kalvehelse får man informasjon om prosentandel dødfødte og kreperte, samt fødselsvekt og tilvekst. Man får også en oversikt over de tre vanligste diagnosekodene registrert i besetningen, med antall behandlinger i parentes (se tekst under tabellen for info om hva diagnosekodene betyr).

Under kuhelse får man informasjon om kalvingsvansker, samt de tre vanligste diagnosekodene registrert.

Denne rapporten er egnet for å studere utviklingen av fruktbarhet og helse i din besetning over tid.

Kuhelse

	2016	2017	2018	2019	2020
Kalvingsvansker	8,16	12,31	10,81	3,17	4,29
Antall kyr med sykdomsregistrering	10,00	9,00	6,00	2,00	6,00
Vanligste diagnoser nr. 1	320 (2)	320 (2)	320 (2)	320 (1)	375 (3)
Vanligste diagnoser nr. 2	380 (1)	323 (2)	323 (2)	323 (1)	320 (1)
Vanligste diagnoser nr. 3	332 (1)	380 (1)	355 (1)		323 (1)

Vanligste sjukdommer i perioden:
320 Børframfall 380 Abscesser/flegmoner 332 Brunstsynkronisering 323 Fødselsvansker 282 Klauvsjukdom - unntatt 281 265 Mage-/tarmbetennelse 325 Skjedeframfall 352 Øyebetennelse 375 Klauvspalteflegmone

Tips: drektighetskontroll

Legg inn resultat av drektighetsundersøkelse i Storfekjøttkontrollen via registrering --> drektighet. Du angir drektighet (ja/nei) og kan i tillegg anslå uker dyret er på vei. Dersom uker fylles ut så vil dette danne grunnlaget for beregning av forventet kalvingsdato som f.eks. vises i Noteringsliste kalving. Dersom uker ikke fylles ut så vil bedekningsdato/periode sammen med drektighetslengde fra tabell gi forventet kalvingsdato.

For de som har vårkalving kan det være gunstig å drektighetskontrollere i disse tider. Man vil da få en mer nøyaktig fastsettelse av bedekningstidspunkt, og man får oversikt over hvilke dyr som eventuelt bør utrangeres. Dersom du skal registrere mange drektighetsundersøkelser med samme dato (og kanskje samme resultat?) anbefaler vi at du benytter Masseregistrering.

Tips: avvenning og 200-dagersvekt

For å endre kategori på kalvene fra Diende kalv til Ungdyr kan du i Storfekjøttkontrollen velge «ja» på «Avvenning» når du registrerer veiing. Dersom du ikke veier kalvene, kan du endre kategori ved å gå inn på dyrenes individkort og endre det på hvert enkelt individ. Bruker du beite/binge endres kategori på kalven når du flytter ku eller kalv ut av bingen/beite og tar vekk haken for «Kalv følger ku» før du flytter. En siste mulighet er å gå inn på «egne valg» og angi en alder hvor kalvene går fra Diende kalv til Ungdyr. Da vil kalvene endre kategori automatisk når de oppnår den alderen du har satt.

Det er lurt å veie kalvene samtidig som du venner de av. Dette fordi de fleste kalver da vil være i rett alder for å få beregnet 200-dagersvekt. Har du ikke vekt, vil det å ta brystmål ved hjelp av et målebånd gi deg en rettesnor.

Frist avlsverdiberegning

Alle data som skal være med i neste avlsverdiberegning må være registrert i Storfekjøttkontrollen innen utgangen av onsdag 30. september. Sjekk at alle vekter er registrert og at kalvinger er ajourført. Når indeksene er klare, vil de ligge tilgjengelig direkte under Hendelser på oppslagstavla i programmet. Du finner de også i rapporten Avlsverdier i Besetning.

Norsk utmark i endring

Mellom fjellet og innmarka ligg utmarka. Tradisjonelt har utmarka vore bonden, jegaren, sankaren, reingjeteren og beitedyra sitt domene i norsk historie, men tidene endrar seg, nye aktørar kjem til og hevdar nye interesser. Konfliktnivået er forsiktig sagt aukande. Har primærnæringane ein plass i framtidas utmark, og korleis skal dei kunna leva og bruka utmarka på ein berekraftig måte saman men alle andre interesser som meldar seg? Dette er spørsmål som Ruralis, saman med ei rekkje andre nasjonale og internasjonale forskingsmiljø, vonar å få svar på i prosjektet «Norsk utmark i endring».

Eirik Magnus Fuglestad
Forskar, Ruralis

Utmarka er ikkje berre ein stad, men også ein sosial røyndom som i mange tusen år har spela ei sentral rolle i det norske samfunnet. Det sosiale og geografiske landskapet som utgjer utmarka består av rettar og brukstradisjonar, så vel som konkrete ressursar som beite, vatn og vilt. Ei slik utmark er ein ganske særeigen nordisk røyndom. Sjølv om visse rettar finst i andre land også, til dømes på Island og Færøyane.

Særleg der ein historisk har arva praksisar som skriv seg frå det germanske eigedomsinstitutt med ein heimleg, føremålsbunden eigedomsrett, er det i dag vanskeleg å finna noko som svarar til utmarka slik den er brukt og forstått i den nordiske tradisjonen med utstrekt grad av fellesbruk av areala. På engelsk har dei til dømes ikkje noko ord som kan brukast for å visa til utmarka eller til slike tradisjonar, truleg skuldast det den anglosaksiske omfamninga av den romarrettslege, teoretiske og totale eigedomsretten.

I Noreg har me dokumentert svært gamle tradisjonar til utmarka. Magnus Lagabøte si landslov av 1274 har bestemmingar om utmarkbruk, mellom anna finn me her spirene til allemannsretten. Men allemannsretten er

samstundes ein nyskaping i den form den er no, og vart lovfesta i friluftslova først i 1957. Lova skulle hindre konfliktar mellom grunneigar og turfolk, samt sikre allmenta moglegheit til å utøve friluftsliv. Bakgrunnen for den allmenne tilgangen til utmarka var historisk sjølvsagt knytt til overleving i eit land med svært avgrensa innmarksareal.

Mange hundre år før landslova vart nedskriven hadde dei lokale landskapslovene fastsette reglar for bruken av utmarka. Dette tyder på at utmarka har representert ein særs viktig ressurs på denne tida, men det tyder også på at det har vore interessemotsetnader og konflikt i denne tidlege utmarksbruken. Truleg var konfliktane i denne fasen sentrert kring bruk av utmark som ein primærressurs for tilgang til basisressursar som føde og brensel, og truleg var det dette konfliktane i utmarka primært handla om heilt opp til slutten av 1800-talet. Me seier difor at dette er den agrare fasen i bruken av utmarka.

Etter denne agrare fasen kom ein industriell fase på slutten av 1800-talet der utmarka vart utbygd med vasskraft og demningar, og der turisme kom til, og dermed vart konfliktnivået eit hakk meir komplisert då andre typar bruk kom inn.

I dag kan me seie at me er inne i ein tredje fase i bruken av utmarka, og i denne tredje fasen er det mykje som skjer på ei gong, det er stort potensiale for konflikt. På den eine sida er me vitne til ei ny industrialisering av utmarka der kvite vindturbinar inntek landskapet som ei taus herskare av høgreiste krigarar, og planar blir lagde for ny gruvedrift.

På den andre sida aukar turismen i utmarka og den blir meir mangfaldig: hyttefelt byggjast ut, folk både syklar og går og renn på ski, hopp i fallskjerm, glir gjennom lufta og dei heng mellom trea i hengekøyer. Mellom alt dette vil ulven ha ein plass og bøndene vil driva med landbruk slik dei alltid har gjort. Samstundes søker reindrifta å tilpassa seg ei massiv arealfragmentering og tap av land som dei har brukt gjennom mange generasjonar, og der bruksrettane dei har etter alders tids bruk ofte vert gløymd eller skyvd til sides.

Det er altså i dag svært mange forskjellige interesser i utmarka; og landbruket som før var dominerande er no ganske marginalt. Frå ein situasjon så seint som i år 1800 der 90 prosent av folket var tilknytt landbruket, er det no berre 2 prosent av dei yrkesaktive her i landet som er bønder. Arealbehovet er likevel fortsatt der for beitebruk, og landbruket oppfordrast til auka bruk av utmarka. Desse store grasressursane kan bli viktige for berekraftig framtidig produksjon av norsk mat, ikkje minst for sauen, ammekua og mjølkekyrne. Og reindrifta treng sin plass mellom ulven og vindturbinane

Dei største protestane sidan Alta-aksjonen mot bygging av vindturbinar, eller «grøn industri», ulvedebatten er oppheta og polarisert med protestar framfor stortinget, og kor mange hyttefelt skal me eigentleg byggja, og kor? Klimaendringar, rovdyrpress, fornybar energiutvikling og turisme og beitenæring er i gjensidig motsetnad på same område, og desse ulike faktorane verkar saman og forsterkar kvarandre og rammar særleg beitenæringane, artsmangfald og landskapsverdiar.

Me er altså komne dit at i utmarka skal både grønn industrialisering, berekraftig landbruk og fritidsbruk realiserast i framtida. Korleis skapa sosial berekraft og tillit mellom dei forskjellige interessegruppene i utmarka? Korleis skape arenaer slik at aktørane snakkar saman? Konsensus er nok for mykje å be om, men kanskje kan dei forskjellige aktørane heller nettopp ta utgangspunkt i dei motstridande interessene som utgangspunkt for dialog?

I prosjektet «Norsk utmark i endring» skal me i Ruralis saman med andre forskingsinstitusjonar søka å legga til rette for slik dialog ved å kartlegga utmarksbruken si historie og ved å snakka med aktørane og brukarane i utmarka. Kva interesser og perspektiv har dei ulike aktørane? Kan gamal og ny bruk sameksistere i morgondagens utmark, eller må nokon ut, som det heiter i Nytt på nytt? Og kva er i såfall konsekvensane av det?

79512 Whitepool McCoy

Hvorfor krysse med Galloway?

Belted Galloway er ideell å krysse inn på kviger av andre raser.
Det gir små (ca. 30 kg), livskraftige og kollet kalver.
Liten kalv gir lette kalvinger.

To okser tilgjengelig i oksekatalogen (oksekatalogen.geno.no)

Norsk Galloway
galloway.tyr.no

Ikke bare skyv fôret

BLAND DET

DeLaval OptiDuo™

DeLaval stasjonær vertikal mikser VSM og DeLaval bandfôrer BF500

Felleskjøpet

For mer informasjon ta kontakt med
Felleskjøpets I-mek-selger, eller besøk våre internettsider:
www.delaval.com og www.felleskjopet.no/i-mek

DeLaval

ANERKJENTE PRODUKTER SOM GIR DEG TOPP FÔRKVALITET

5 LAYER FILM
Den klassiske filmen for proffesjonelle brukere
Silograss

5 LAYER FILM
For ekstreme oppgaver, både for rund- og firkantballer
SuperGrass

5 LAYER FILM
Gir kostnadseffektiv og tidsbesparende innpakking
Professional 2000
EcoUltra

7 LAYER FILM
Sterkere og lengre høyteknologiske **7 lagers** filmer
THE SEVEN 7 LAYER FILM
SiloPower

IMPORTØR
Fôrsentralen SA
Spesialist i landskapspleie

Tlf: 74 14 76 00
Mob: 917 27 606
epost: info@forsentralen.no

SE VÅRE NYE NETTSIDER WWW.FORSENTRALEN.NO

SISU HEST & HUSDYR

Vi realiserer dine drømmer

Sisu hest og husdyr leverer stålhaller til både uisolerte og isolerte bygg, vi hjelper deg hele veien fra planlegging til nøkkelferdig bygg. Vi leverer skreddersydd storfeinnredning til både nytt og eksisterende fjøs fra Dan Egtved og har et stort utvalg av produkter til storfe. Ta kontakt med oss for en hyggelig fjøsprat.

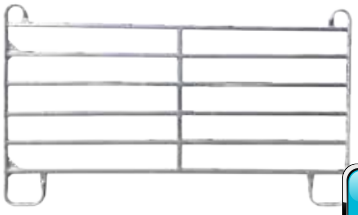

Sisu har lettgrinder på lager, både standard, med kalveåpning og port

kr 1190,- +mva

WWW.SHH.NO - TLF 63 94 39 00 - SHH@SISU.NO

Dyrevogner lakkert 5 til 12 meter

Kalvehytter med pallegaffelbeslag

Dyrevogner galvanisert 5 til 12 meter

Kalvehus i kraftig galvanisert stålkonstruksjon

Stort utvalg i dyrevogner, kalvehytter og kalvehus!

RILAS www.rilas.no

977 41 926 / 477 17 237

Ta kontakt med oss for mer info!

post@rilas.no

Rilasagri.no

RILAS www.rilas.no

Tekst: Svein Eberhard Østmoe
Norsk Aberdeen Angus

Nortura Angus i stadig vekst – enklere innmelding!

Foto: Svein Eberhard Østmoe

Nortura Angus er et resultat av et samarbeid mellom Nortura, Prima Jæren, Norsk Aberdeen Angus og Norges-gruppens Meny. Meny vil utvide sortimentet og levere Angus til flere butikker.

I starten var det kun Angus som ble slaktet på Norturas anlegg i Egersund og Sandeid som deltok i avtalen, i løpet av 2018 ble tilbudet utvidet til alle våre anlegg i Sør-Norge. Kriteriene for å delta er også endret, slik at nå kan alle produsenter i Sør-Norge delta i Angusavtalen.

Fordi det i starten var forholdsvis få dyr måtte slaktingen av Nortura Angus konsentreres om noen perioder. Dette for å sikre en effektiv logistikk fra Norturas anlegg til Prima Jæren. Oppslutningen om denne varestrømmen har økt betydelig. I fra 2018 til 2019 økte antall slakt fra 926 til 2400. Som det går frem av tabellen under har denne positive trenden fortsatt i år.

Det ble slaktet fire ganger så mange Nortura Angus første halvår i år enn i 2018!

År	1. halvår	2. halvår	Totalt
2020	1446		
2019	999	1402	2401
2018	334	592	926

Nortura åpner for fortløpende slakting av Nortura Angus

Etterspørselen i markedet er stor, og det er behov for flere slakt i denne varestrømmen. Vi forventer derfor en fortsatt økning. Med det volumet vi har, og vil få, vil det bli enklere å håndtere logistikken. Fra og med uke 36 vil alle uker være åpne for innmelding på Nortura Angus!

Av erfaring vet vi at det vil bli stor variasjon i antallet uke for uke. Vi vil derfor presisere at avtaleordningens muligheter til å trekke frem eller utsette slakting i forhold til ønsket slakteuke vil bli benyttet for jevne ut dette.

Stambok og vektkampanje 2020.

Norsk Aberdeen Angus fortsetter og holde fokus på vektregistreringer og stambokføring. Alle medlemmer i laget får et tilskudd på kr 4000,- ved innkjøp av vekt. Vekten må være forenelig med veiing av minimum fødsel og avvenningsvekter, type boks eller vektbjelker. Send kopi av faktura og ditt kontonummer til norskaberdeenangus@gmail.com

NAA ønsker også og øke andelen av stambokførte hundyr av rasen. Alle medlemmer får derfor refundert kr 250,- per dyr av utgifter forbundet med stambokføring. Det eneste du som produsent trenger og gjøre er å stambokføre dyr. TYR vilskrive ut en rapport og pengene vil bli utbetalt på nyåret. Denne kampanjen gjelder hundyr av rasen Aberdeen Angus. Begge kampanjene gjelder ut kalenderåret 2020.

Norsk semin

Ellers vil vi takke alle som bidrar i vårt avlsarbeid og bruker Norsk semin. Vi opplever et eventyrlig seminsalg og vi er takknemlige for alle som er med og driver rasen vår fremover.

Seminsalget har stor betydning for vårt avlsarbeid, både når det gjelder sikkerhet på våre ungokser og slektninger av disse. Seminsalget har også en innvirkning når det gjelder vår deltagelse på teststasjonen for okser. Så, takk skal dere ha og fortsett det gode avlsarbeidet rundt i landet vårt.

MIRO

MIROBOT 4WD

skaper ALLE typer gjødsel – fra slurry til halmblandet.

Den eneste skraperoboten / gjødselskrapen
på markedet som takler norske kaldfjøs.

Enkel montasje – kan tilpasses
i eksisterende bygg og nybygg.

Utprøvd i hele Norge med gode referanser.

Miroboten finnes i flere modeller og vi fører
hele sortimentet til Miro – spesialist
på gjødselhåndtering gjennom 50 år.

SEPARATOR ER LØSNINGEN!

SEPCOM™

Fås som stasjonær innendørs løsning
eller mobil med stor kapasitet for flere fjøs.

Øk lagringskapasiteten din med 25 – 35%,
avhengig av gjødseltype.

Bedre agronomien og forhindre sporer.

Unngå omrøring.

Doble kapasitet på slangespreder.

Separator fra SEPCOM gir deg mange agronomiske
og driftsmessige fortrinn, det er rimeligere
enn å bygge nytt lager og det gir økonomisk gevinst
ved spart utkjøring og bedret gjødselutnyttelse.
Passer på alle typer gjødsel
med priser fra 220.000,- eks. mva ferdig montert.

Ta kontakt med Birger Bull hos Bjørnars Auto AS
– sjekk facebook: Miro Norge eller nettside

BjørnarsAuto

Birger B Bull – hovedimportør for SEPCOM i Norge
Telefon 970 87 998
bjornar@bjornarsauto.no
www.bjornarsauto.no

Ammekubonden i Nordland

Ammeku på beite i Velfjord. Foto: John Skogmo

6 prosent av ammekyrne i Norge befinner seg i Nordland. Her er de fordelt på 354 bruk, noen store men flest små- og mellomstore bruk (tabellen under viser SLF sine foreløpige tall for søknadsrunden 01.03.20). I Nordland er beite en stor og viktig ressurs for all beitenæring. I følge Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) sitt prosjekt «Arealrekneskap i utmark» har Nordland noe av den rikeste utmarka i landet. 14 prosent er i beste beiteklasse som er en god del høyere enn gjennomsnittet for landet, og nest høyest av alle fylka bare overgått av Troms.

	Antall bruk	Antall dyr	Snitt dyr/ bruk
Nordland	354	5932	16,8
Norge	5745	98 781	17,2

2 bruk – 2 veivalg

Nordland er et langstrakt fylke med store klimatiske forskjeller som påvirker ressursutnyttelsen på gårdene og hvordan drifta skal legges opp. For å lykkes er det viktig å tilpasse og utnytte de ressursene man har tilgjengelig, på best mulig måte.

Under treffer vi to bruk, i utgangspunktet ganske like, men med to ulike veivalg, blant annet på grunn av klimaet. Den ene ligger i et av landes tørreste områder, Saltdal, mens den andre i et mer regnfylt Velfjord.

Beitebruk

Nina og John, med døtrene Jenny og Ragnhild som gode hjelpere, driver bruket Skogmo i Velfjord.

På kartet langt sør i fylket, men langt nok inn i landet til å være i en krevende klimasone.

De forteller om merkbart mildere vintre. De vanskelige kuldeperiodene uteblir, men med mye årsnedbør og jevnt over lunefulle vårer, så skrives det juni før dyra er kjørt ut på sommerbeitene.

– Vi leier ni småbruk der innmarka ikke lenger kan betegnes som maskinland, men arealene er flotte beiter i kombinasjon med deler av utmarka på disse brukene.

– Dette er areal ammekua holder åpent og som i løpet av få år ville vært krattskog om beitinga skulle opphøre. Det er uten tvil tilgangen til disse beitearealene som gjør at vi kan ha dagens dyretall, et tall som også vil kunne økes noe i årene som kommer.

Ingen har alt

Første ammekua kom til Skogmo i 1988. 13 år senere ble melkeproduksjonen avviklet og ammekua overtok for melkekua. Strategien har vært å øke på litt år for år, og de er nå på rundt 30 kalvinger i året. Omtrent en tredjedel av kalvene selges etter avvenning, men familien jobber med å få til full framføring.

– I årenes løp har vi vært innom alle de fem «store» rasene, og kan med hånden på hjertet si at ingen av disse rasene «har alt». Nå prøver vi oss med litt simmentalkryssing, og vil prøve å krysse videre mot noen reinrasa simmental. Har også hereford/charolaiskryssninger som fungerer bra hos oss.

–Men vi kan vel ikke prate oss bort fra at det er hereforden som ligge vårt hjerte nærmest, og vi er nå i gang med å øke antall reinrasa hereforddyr i besetningen. Ut fra ei helhetsvurdering med tilgang på mye beite og i kombinasjon med annet arbeid utenfor gården, er hereford en fantastisk rase å jobbe med. Bedagelige skapninger som det er lite tull med i løpet av beitesommeren.

Tekst: Tove Berre
TYR Nordland

Fra NRF til charolais

I Saltdal driver Tove Berre og Per Drage med charolais. Etter mange år som melkeprodusenter la de om til ammekuproduksjon i 2012.

–Livet var å være melkebonde, men året etter sølvtina kom i hus måtte vi av helsemessige årsaker legge om fra melk- og kjøttproduksjon til rein kjøttproduksjon. Å legge ned hele drifta var et ikke-alternativ. Vi var aldri i tvil om å fortsette med kjøttproduksjon. Heller ikke at NRFen måtte byttes ut med ammeku.

Omleggingа gikk veldig bra, det meste av hodyr i NRF-besetningen ble solgt som livdyr, og nye drektige charolaiskviger inntok fjøset. Omleggingа tok knapt ei uke.

– Vi ønsket å videreføre og benytte kompetansen og ressursene vi hadde i melkeproduksjonen over til ammekuproduksjonen. For oss ble det derfor naturlig å velge en tung rase, en rase som kunne utnytte gårdens ressurser og vår kompetanse på eksempelvis fôrproduksjon, melkekvalitet, kalvestell, avl og brunst. Gården har ikke spesielle gode utmarksbeiter, men imidlertid rikelig tilgang på innmark. Med bakgrunn i charolaisens høye fôrkrav kunne vi dermed videreføre det å benytte innmarka rundt gården som beite.

Ombygd melkekufjøs

– Fjøset er et 70-tallsfjøs som ble ombygd til løsdrift på 90-tallet. Det gjorde at det var lite som måtte gjøres om for å tilpasse fjøset til ammekudrift. Ombyggingen av melkestallen til fødebinger og kalvegjømme er det eneste vi måtte gjøre, forteller Per Drage.

I dag har de 20 mordyr på gården, med konsentrert vårkalving. Det meste av ungdyr settes på, «overskuddskalvene» selges på høsten.

– Vi har arealgrunnlag til å kunne ha flere dyr, men ikke fjøsareal. Å ha utgangere på vinteren er ikke aktuelt for oss, så da er fjøsutbygging eneste alternativ for økt produksjon. Det har vært vurdert, men vi har landet på optimalisering i stedet. Optimalisering av drifta kan gi overrakende mye igjen, selv med liten innsats. Her er Storfekjøttkontrollen til god hjelp, og selvfølgelig en diskusjon med rådgivere og regnskapsfører.

– Det ble en lykkelig omlegging for oss. Vi var motiverte og hadde veldig lyst til dette, og nå er det, det å være ammekubonde som er livet, avslutter Tove og Per.

Framtidig kjøtt-produksjon i Nordland

I Nordland, som i landet for øvrig, sliter mange med å få noen til å overta gårdene. Det er en utfordring som flere aktører i Nordland har tatt tak i. Kjøtt i Nordland er et større prosjekt som blant annet har jobbet med økt kjøttproduksjon og rekruttering til næringa, rekrutteringsprosjektet «Landbruket – Nordlands grønne hjerte» er akkurat avsluttet, og nå er Fylkesmannen i Nordland i startfasen på et prosjekt som også omhandler rekruttering til næringa.

De to førstnevnte prosjektene viser til gode resultater i sine rapporter, men understreker viktigheten av at økt rekruttering bygges opp over tid.

Hva så med framtida på gårdene i Saltdal og Velfjord?

– Et av de største ønskene en bonde har er nok å se livsverket videreføres. Tenker det ikke er viktig om det er egne barn, eller noen andre sine barn som overtar, bare noen overtar, konkluderer bøndene i Saltdal.

– For de som overtar er det viktig at det en viss økonomi i drifta som gir rom for investering- og utviklingsmuligheter på gården. Det er derfor viktig med politiske føringer for at både store, mellomstore og små gårder over hele landet skal kunne eksistere i framtida. Her har TYR en viktig og sentral rolle, avslutter de to i Velfjord.

SPAR TID
MED NYTT GJERDESYSTEM

- Tåler store påkjenninger
- Lett å vedlikeholde
- Kan ha lengre strekk mellom pålene

"Gjerdesystemet som sparer deg for mye"
- Av bønder til bønder

www.gjerdesystem.no
post@gjerdesystem.no
tlf 414 44 878

Et norsk produkt fra:
VESHOVDA GJERDESYSTEM

Her er stolpen som løser problemet med rust

Stor nyhet!

Sammen med Wopas i Hallingdal, har vi utviklet en stolpe som løser problematikken med korrosjonsskader i fjøset. Stolpen er testet i fjøs over lengre tid og innfrir våre forventninger. Stolpen har en kjerne av tørket tre som er støpt inn i to lag med PE-plast. Når stolpen brukes i innredningen blir den «på annen måte isolert vekk» fra bygget. Problemet med at innredningen ruster er da løst. Stolpen leveres i flere lengder og er like solid som en stålstolpe.

SMART FÔRING FJØSSYSTEMER

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

Simmental – kjøttferasen med naturlig allroundegenskaper

Hvorfor Simmental?

- Lette kalvinger
- Høy melkemengde
- Høyest avvendingsvekter
- Høye 365 dagers vekter
- Naturlig kjøttmarmorering
- Høy slaktevekt
- Høy slakteklasse
- Meget god fruktbarhet
- Populær i alle typer krysningsavl
- Lett handterlige dyr med et rolig temperament
- Beste kjøttferase på å utnytte norske beiteressurser

Bruk av Simmental avlsokser og semin har hatt en formidabel økning i krysningsavl de siste åra. Simmental har genetisk de beste forutsetninger for å tilfredstille både avler og forbrukers krav til bærekraftig storfekjøttproduksjon i et klima tilpasset landbruk.

Simmental kan gjennom testa og avkomstgranska seminokser tilby genetikk med god sikkerhet for allround-egenskaper på fødsel, produksjon og moregenskaper.

Fødselsindeks: 102
Produksjonsindeks:127
Morindeks: 88
Totalindeks: 123

Fødselsindeks: 108
Produksjonsindeks: 108
Morindeks: 109
Totalindeks: 114

Se oksekatalogen til TYR for flere interessante seminokser fra Simmental!

Norsk Simmentalforening | Følg oss på Facebook | e-post: bengvest.online.no

KVALITETSPRODUKTER TIL

LANDBRUKET

Alt innen storfeinnredning – *vi lager etter mål*

Fôrhekker · Kraftfôrautomat · Drikkekar
Liggebåser · Gummimatter
Lettgrinder m/dør og kalvåpning
Transportvogner · Spaltplank

Rustfrie stolper til innredning
Rustfrie nedstøpningsmuffer til stolper
Rustfrie saltsteinsholdere

Kontakt oss for et godt tilbud i dag:

RE FJØSINVENTAR

Salg · Veiledning · Livdyrformidling

Ramnesveien 1191 · 3175 Ramnes
Tlf. 99 26 74 08 oleadahl@online.no

KVEKBERG KVEG

Vi har drektige dyr til salgs i de fleste raser, men spesielt Hereford og Charolais.
Kalveperiode både vår og høst.
De første til mølla velger de beste dyra.

Håkon Marius Kvæken
2340 Løten
Tlf. 930 01 608
kvaeke@online.no

BESETNINGSANNONSER

Aberdeen Angus	Charolais	Hereford	Simmental	Tiroler Grauvieh
Høystad Angus Svein Eberhard Østmoe Hammarvegen 27 2480 Koppang Telefon: 907 94 273 Høystad Angus er på Facebook	**Dillerud Charolais** Knut Otto Espeseth Fjellskarveien 17 3073 Sande Telefon: 33 77 06 56, 908 67 344 E-post: knutotto49@hotmail.com	**Deset Hereford** Anne Dieset og Ludvig Fjeld Desetvn. 196 2450 Rena Telefon: 905 06 986 E-post: ludvig.fjeld@gmail.com	**Hægeland Simmental** Ingmund Skårland Hægeland, Kvås 4580 Lyngdal Telefon: 38 34 77 69	**Røstad Tiroler Grauvieh** Magnus Hauge Børtevannsveien 336 1730 Ise Telefon: 419 04 628 www.rostadtiroler.no
Li Angus Steinar Schanke 6873 Marifjøra Telefon: 402 44 688 E-post: sschanke@online.no	**Nyheim Charolais** Bertil Nyheim og Kristine Fagerland 7944 Indre Nærøy Telefon: 951 81 595 E-post: bertil.nyheim@gmail.com www.nyheimgard.no	**Lilands Hereford** Terje Liland Liland 4438 Sira Telefon: 38 37 59 42	**Morken Simmental** Anders Morken 2647 Sør-Fron Telefon: 905 02 125 E-post: andmorke@bbnett.no	**Hanto gård** Anita Høidalen Hantovegen 145 3825 Lunde Telefon: 402 88 665 E-post: an-hoei@online.no hantogaard.123hjemmeside.no
Holthe Angus Reidun og Bernhard Weum Holthe 3330 Skotselv Telefon: 32 75 61 07, 957 22 551 E-post: bern-w@online.no	**Søndre Huser Charolais** Ingar Andersen og Anita Johnson Hagaveien 735 1929 Auli Telefon: 957 86 822 E-post: ingarandersandersen@gmail.com	**Skjatvet Gård** Hølandsveien 355 1903 Gan Telefon: 63 88 76 20, 918 48 375 E-post: skjatvet@online.no	**Skjølaas Simmental** Odd Henning Skjølaas Dystlinna 189 2847 Kolbu E-post: vibtof@gmail.com	
Grani Angus Harald Dahl Nannestadvegen 79 2034 Holter E-post: grani.gaard@gmail.com	**Jahrengard Charolais** Per Øivin Sola Jahren Søndre 3070 Sande Telefon: 412 37 312 E-post: sola@jahrengard.no	**Søndre Årø Hereford** Søndre Årø Gård 3135 Torød Telefon: 33 38 44 34, 913 07 878	**Thorshov Simmental** Jørgen Thorshov Hammerenveien 497 1912 Enebakk Telefon: 917 32 569 E-post: jorgen.thorshov@online.no	
Nordstu Angus Ståle Westby Nordstu, Retterstadv. 33 2353 Stavsjø Telefon: 913 23 504 E-post: stalewes@bbnett.no	**KB Charolais** Kjell Bredholt Rørkollveien 31 3160 Stokke Telefon: 915 34 422 E-post: bredho@online.no	**Vestgård Hereford** Tord Fuglem Vestgårdveien 7 1735 Varteig Telefon: 917 80 745 E-post: tordfuglem@gmail.com		
Molland Angus Anne Lise og Thorstein Molland 6869 Hafslo Telefon: 57 68 41 44, 981 34 573 E-post: lihenjm@online.no	**Degerdal Charolais DA** Trond og Malin Andresen Kongsvingervegen 1351 2165 Hvam Telefon: 995 39 913 E-post: malin.iren.andresen@gmail.com	**Birkeli Hereford** Gjermund Birkeli Arnøyveien 129 8135 Sørarnøy Telefon: 992 93 710 E-post: gjermund@birkelihereford.com www.birkelihereford.com		
Sjøvoll Angus Jorunn og Inge Grønli Hølondveien 3501 7213 Gåsbakken Telefon: 915 47 205, 72 85 07 38 E-post: ingegronli@gmail.com		**Løsnes Poll Hereford** Kjell Kaurstad 2634 Fåvang Telefon: 905 77 767 E-post: kaurstad@online.no		
Holen Angus Jørn Terje Dragely Tøråskvernvegen 210 2435 Braskereidfoss Telefon: 405 40 090 E-post: jt@dragely.com		**Rindal Hereford** Anne og Thomas Rindal Ø-Rindal 2607 Vingrom Telefon: 61 26 21 07, 930 83 866 E-post: rindalfarm@gmail.com		
		Rauland Hereford Guro Lien og Morten Elgaaen Bjålivegen 49 3864 Rauland Telefon: 970 22 625 E-post: mortenelg@hotmail.com		

Hovedsamarbeidspartnere på Staur

Norfura

Felleskjøpet

Bingesponsorer på Staur

BB agro HUSDYRTEKNIKK

BB Agro v/Per Brenne
tlf. 69 12 68 00

Ifor Williams Norge AS

www.ifor-williams.no
tlf. 62 34 41 41

Reime REIME AGRI AS

Reime Agri AS v/Odd Jan Dybing
tlf. 51 79 19 27/930 19 366

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Fjøssystemer
tlf. 61 28 35 00

Fatland

Fatland v/Axel Dønnum
tlf. 976 92 650

ANIMALIA
FAGSENTERET FOR KJØTT

Postboks 396 – Økern, 0513 OSLO
tlf. 22 09 23 00
e-post: animalia@animalia.no

NORGESFÔR
BONDENS TRYGGE VALG

Kjedeselskap: Norgesfôr AS, tlf. 22 40 07 00
Kontakt din lokale Norgesfôr-bedrift

www.norgesfor.no

FURUSETH

Vardevegen 50, 2072 Dal
tlf. 63 97 70 10
e-post: furuseth@furuseth.no

SISU
HEST OG HUSDYR

Tlf. 63 94 39 00

www.sisuhestoghusdyr.no

Langsiktighet, sikkerhet og best økonomi
Enten du er storfeprodusent med 2 års produksjonssyklus eller kyllingprodusent med 30 dagers oppforingstid, så ligger det et langsiktig perspektiv bak investeringene dine.
Da er det trygt å ha en samarbeidspartner med den samme langsiktigheten som selve grunnlaget for sin virksomhet. En samarbeidspartner som også garanterer for avsetningen din, uansett hvor du bor eller hvor stor produksjon du har. Men kanskje aller viktigst: En samarbeidspartner med et overordnet mål om å bidra til best økonomi for bonde - både på kort og lang sikt.
Nortura

Returadresse: TYR, Storhamargata 44, 2317 Hamar

KLIMANØYTRAL DISTRIBUSJON
Levert av Posten

NORGE P.P.
posten

Kvalitetsprodukter fra BBagro

To rør i innfestning gir styrke og stabilitet

BBagro-hekken

Hodeløfter for innlegg av bolus

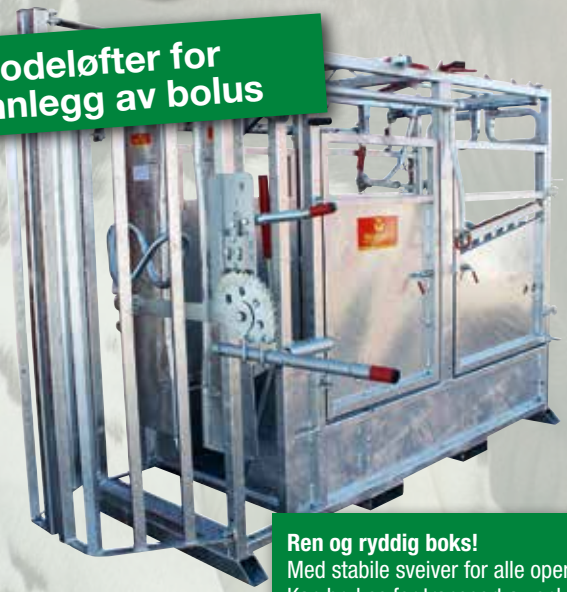

Ren og ryddig boks!
Med stabile sveiver for alle operasjoner. Kan brukes for transport av enkeltdyr opptil 1400 kg. Gummigulv palleløft.

Sikkerhet satt i system

Fanghekk ROBUST!
For hornede dyr.

Kraftfôrautomat for kalv på beite.
Forgården skal **ikke** ha tak som beskytter de dominerende kalvene mot sol og regn!

BB agro HUSDYRTEKNIKK
Kunnskap og kvalitet

Telefon: 69 12 68 00

www.bbagro.no